

Maš tednik

kulturno - politično glasilo

KROJ

STADLER
Möbel

svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 - Verlagspostamt Klagenfurt 2.

Izhaja v Celovcu - Erscheinungsort Klagenfurt

LETO XIV./STEVILKA 7

CELOVEC, DNE 15. FEBRUARJA 1962

CENA 2.- ŠILINGA

Razgovori v zunanjem ministristvu

V sredo, dne 7. februarja t. l., je bilo na Dunaju peto srečanje zunanjega ministra dr. Kreiskega s predstavniki koroških Slovencev. Razgovora so se udeležili s strani deželne vlade deželni glavar Ferdinand Wedenig, namestnik deželnega glavarja komercialni svetnik inženir Thomas Truppe, deželni svetnik Rader, s strani zunanjega ministristva pa še veleposlanik Wodak. Izmed vseh dosedanjih razgovorov z zunanjim ministrom dr. Kreskym ter predstavniki deželne vlade je zadnji v zvezi s konkretnimi rezultati bil brezdvomno najuspešnejši. Koroški Slovenci moremo ugotoviti, da so bili na podlagi naših spomenic in vlog ter ustnih posredovanj doseženi v marsičem vidni uspehi. Tako bo po potrebnih tozadevnih zakonskih ureditvah zdaj vendar enkrat izplačana odškodnina izseljencem in osebam, ki so bile med drugo svetovno vojno v nacističnih zaporih. Upošteevane pa bile tudi delne zahteve koroških Slovencev na kulturnem področju.

Zunanji minister dr. Kreisky je nadalje izjavil, da se bo prosvetno ministristvo zavzelo za dopoldanski pouk na slovenski gimnaziji ter skušalo najeti primerne šolske prostore tako dolgo, dokler ne bo možen pouk v lastnem poslopju. A tudi druga vprašanja v zvezi s slovensko gimnazijo bodo rešena v smislu slovenskih predlogov. V kratkem bo imenovan tudi nadzornik za slovensko gimnazijo in slovenski pouk na ostalih srednjih šolah. Obe osrednji organizaciji koroških Slovencev sta bili skupno pozvani, da izdelata po svojih predstavnikih predloge za imenovanje ter jih naslovita na predstavnika deželnega šolskega sveta, deželnega glavarja Wedeniga.

Ugotavljanja manjšine na tem razgovoru dr. Kreisky ter zastopnika obeh vladnih strank nista sprožila. Na vprašanje deželnega svetnika Raderja, ali bo prišlo do ugotavljanja manjšine ali ne, pa je minister Kreisky odgovoril, da se bo sestel v nekaj tednih poseben ministrski odbor, ki se bo pečal z vprašanjem uradnega jezika in dvojezičnih napisov.

Na sestanku v zunanjem ministristvu je zavzel obširno stališče k načinu reševanja člena 7 avstrijske državne pogodbe tudi predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Valentin Inzko, ki je med drugim dejal:

»Predstavniki manjšine z zadoščenjem ugotavljamo, da želi avstrijska vlada realizirati člen 7 državne pogodbe v sodelovanju s prizadeto manjšino. Tozadevne predloge je predstavništvo koroških Slovencev predložilo vladi v vrsto pismenih vlog in spomenic, obrazložilo pa je svoje stališče tudi ustno, še posebej v okviru prvih razgovorov v avstrijskem zunanjem ministristvu. Pri konkretni izvedbi določil manjšinske zaščite koroški Slovenci pričakujemo, da avstrijska vlada člena 7 ne bo rešila le formalno, ampak v duhu resnične strpnosti. To njeno zadržanje bo krepilo v Slovincih zavest, da ne gre zgolj za upoštevanje njihovih pravic, ampak da želi vlada z vzorno manjšinsko zaščito dejansko utrditi položaj manjšine ter zagotoviti njen nadaljni narodni obstoj. V tem duhu je bila ustanovljena po prosvetnem ministru dr. Drimmlu leta 1957 slovenska gimnazija. Pristojne oblasti bi morale vedno bolj upoštevati realizacijo člena 7 kot važen činitelj pri gojitvi in utrjevanju avstrijske državne miselnosti na Južnem Koroškem. Iz tega vidika bo treba čim širokogrudneje reševati tudi še vsa ostala odprta vprašanja.

Posebno bo treba upoštevati želje manjšine na ljudskošolskem področju. Število k slovenskemu pouku prijavljenih otrok nazadnje iz leta v leto. Vzroke je iskati v pomanjkljivostih organizatoričnega, stro-

kovnega in personalnega značaja, ki bi jih bilo vsekakor možno odstraniti. Trenutno manjkajo za to primerni predpogoji. Kljub temu, da morajo starši otroke prijaviti k slovenskemu pouku, manjšina nima pravice soodločanja pri nastavitvah učiteljev in zasedb ravnateljskih mest na dvojezičnih šolah, kar pa bi bilo velike važnosti. Na dvojezičnih šolah bi smeli poučevati le učitelji s primernim strokovnim znanjem. Prepričani bi morali biti o pravilnosti njim stavljenih vzgojnih nalog in ciljev, ki jih določa učni program. Iz tega je razvidno, da bi poleg soodločanja manjšine pri nastavitvah učiteljev dvojezičnih šol, tudi mesta šolskega manjšinskega oddelka morala biti zasedena po pripadnikih manjšine, ki uživajo njeno zaupanje. Le od takih nadzornih organov je pričakovati, da se bodo z vso resnostjo in ljubeznijo ter navdušenjem posvetili svojemu delokrogu. Pri tem bi bilo možno ustvariti vse pogoje za uspešen slovenski pouk na dvojezičnih šolah, pri čemer bi se število k slovenskemu pouku javljenih otrok že samo s tem dvignilo.«

Dr. Inzko je govoril nadalje o vlogi delovnih odborov učiteljev, o učnih pripomočkih, razdelbah učne snovi, knjigah in učilih v službi uspešnega jezikovnega pouka ter opozoril v zvezi s tem na vpraša-

nja, ki jih bo treba nujno urediti v smislu zgoraj nakazanih načel.

Ob koncu svojih izjav se je dr. Inzko dotaknil še vprašanja dvojezičnih napisov ter slovenskega uradnega jezika. V prepričanju, da je možno rešiti še odprta vprašanja v okviru dvostranskih razgovorov med predstavniki vlade in zastopniki koroških Slovencev, se je predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev zahvalil ob dejstvu, da so bili doseženi doslej vidni napredki v marsikaterih vprašanjih, zunanemu ministru dr. Kreiskemu za njegova prizadevanja v zvezi z realizacijo člena 7 državne pogodbe.

Dr. Inzko je zaključil: »Pri naših skupnih razgovorih pa se moramo zavedati, da gleda svetovna javnost na nas in da izide naših razgovorov ocenjuje in analizira. Prepričan sem, da bi mogla vršiti Avstrija ob pravilni manjšinski zaščiti pomembno nalogo v službi svobode in človeških pravic.«

Pri razgovorih na Dunaju se je odlikoval z velikim razumevanjem za pravično ureditev manjšinskega vprašanja namestnik deželnega glavarja komercialni svetnik inženir Truppe. Tako on kot deželni glavar Wedenig sta pri nadaljnjem razgovoru priznala načelo soodločanja manjšine pri nastavitvah učiteljstva na dvojezičnih šolah.

Tako pomeni peto srečanje predstavnikov vlade s koroškimi Slovenci na poti k popolni enakopravnosti našega ljudstva brezdvomno razveseljiv korak naprej.

Dr. Gorbach na obisku v Švici

Avstrijski zvezni kancler dr. Gorbach je minuli teden odpotoval na državni obisk v Švico. Tako je sedanjí kancler povzel tradicijo, da bodi prvo inozemsko potovanje vsakega avstrijskega zveznega kanclerja v Švico. Leta 1948 ing. Figel obiskal Švico, leta 1956, leto dni po sklenitvi državne pogodbe pa ing. Raab. Sedaj hoče tudi dr. Gorbach poudariti, da bodi Švica slej ko prej Avstriji zgled za nevtralnost.

Švicarji so pripravili avstrijskemu gostu obsežen program, vendar je v švicarskem tisku poleg prijaznosti opaziti neko zadržanost. Ta ima dva vzroka: sedanjí vladi dr. Gorbacha je usojeno le kratko življenje, to je do volitev, in drugič, drugi praktično enakovredni vladni partner, SPOE vodi v zadnjem času dokaj samostojno zunanjo politiko, ki jo označujejo potovanja njenih vodilnih eksponentov na Vzhod ali proti Vzhodu. Tako je bil pred kratkim podkancler dr. Pittermann na Poljskem, kjer je raziskoval možnosti prodaje izdelkov avstrijske podržavljene industrije, katere gospodar je. Kljub obojestranskim prijaznim izjavam pa iz njegovih razgovorov s predstavniki poljske podržavljene industrije doslej še ni prišlo ven nič otipljivega. Pred nedavnim pa je zunanji minister dr. Kreisky bil na Finskem, ki je

tudi nevtralna, samo spričo njenega geografskega položaja povsem drugače kot Švica. Prav iz tega razloga se je dr. Gorbach odločil za svojo pot v Švico, torej na Zapad.

V ozadju so pa tudi še zelo tehtna gospodarska vprašanja, ki težijo obe nevtralni alpski sosedí, namreč priključitev k Evropskemu skupnemu tržišču (EST ali EWG), ki postaja naravnost neizogibna, obenem pa tudi vedno težja. Šestorica sedanjih članic EST (Francija, Italija, Zapadna Nemčija, Belgija, Nizozemska in Luksemburg) je v začetku nudila zelo ugodne pogoje za pristop, kajti zadeva je bila šele v porajanju in njen izid še dokaj negotov, posebno zaradi distanciranega zadržanja Velike Britanije. V zadnjih letih pa je EST postala realnost. Prav minuli mesec je bil dosežen sporazum za prehod v drugo fazo načrta, predvidenega v rimski pogodbi, in Velika Britanija je sklenila, da tudi pristopi. Tako sedaj preostalim nevtralnim državam to stran železnega zastora (Švica, Švedska, Norveška, Danska, Portugalska, Avstrija) ne preostaja drugega, kot da store isto, le da nimajo več možnosti in moči, stavljanje pogojev, kajti znašle so se med dvema velikima blokoma, med dvema mlinskima kamnoma: EST na eni strani in sovjetskim COMECON-om na drugi strani.

„Nevtralisti“ v gospodarskih škripcih

Poleg evropskih tradicionalnih nevtralnih držav pa je nastajanje dveh velikih gospodarskih prostorov v Evropi, svobodne Evrope in komunističnega vzhodnega bloka, spravilo v zadrego tudi takozvane nevtraliste ali »nevezane države«, ki so nevezane samo v politiki, v resnici so pa povsem vse zelo navezane na ameriško ali sicer zapadno gospodarsko pomoč. Te države so se lani pozno poleti zbrale v Beogradu, sedaj pa jugoslovanski maršal Tito že prej navezane niti plete naprej na svojem »dopustu« v Luksozju ob sinjem Nilu, kjer se razgovarja s svojim prijateljem in gostiteljem, egiptovskim diktatorjem Nasserjem, ki se pa je zadnje čase v politiki res precej zmohil. Najbolj hladen curek zanj je bil odcep Sirije, s katerim se je »ze-

dinjena arabska republika« zmanjšala na Egipt, kajti Jemen se je praktično že prej oddaljil.

Nasser je na predloge maršala Tita o osvaritvi posebne agencije gospodarsko nevezanih držav menda že pristal, sedaj bi pa naj sledila nadaljnja pogajanja z Indijo in Indonezijo, ki bi naj poleg Egipta in Jugoslavije bili glavna stebra te gospodarske kombinacije. Titov predlog ne predvideva gospodarske integracije, ki je zaradi zemljepisne oddaljenosti ter industrijske nerazvitosti praktično neizvedljiva, temveč samo skupno gospodarsko vodstvo, ki bo usmerjalo zunanjo trgovino vseh nevezanih afriških in azijskih držav, posebno pa skupno nastopanje do EST in COMECON-a. Vprašanje udeležbe nekaterih »nevezanih« afri-

URADNE URE

Pisarna Narodnega sveta koroških Slovencev, Krščanske kulturne zveze ter Kmečke gospodarske zveze je odprta vsak dan razen sobote od osmih do pol ene. Uradne ure predsednika Narodnega sveta so vsak četrtek od 10. do 12. ure.

- KRATKE VESTI -

Zapadnonemška vlada se ne bo pogajala sama z Moskvo, javljajo iz Bonna v zvezi z nedavno ponudbo Sovjetske zveze, da bi naj Zapadna Nemčija obrnila hrbet zapadnim silam in se sama pogodila s Sovjetsko zvezo glede mirovne pogodbe, v kateri bi se obvezala k »nevtralnosti«. V tem primeru bi Sovjetska zveza bila pripravljena ustreči nemškým željam glede Berlina in celo prištati na zedinjenje obeh Nemčij pod njenim »pokroviteljstvom« seveda. Sovjetski predlog je zbudil novo nezaupanje do Nemcev na Zapadu, posebno, ko je »nacionalni« politik Mende, ki je v vladni koaliciji, zahteval direktna pogajanja. Vendar je njegova zahteva naletela tudi pri večini nemške demokratične javnosti na neugoden odmev, odobravalí so jo le prikriti in odkriti nacisti.

Molotov se že sprehaja po Moskvi, po nedavni gripi, ki ga je baje privezala na posteljo, da ni mogel priti na Dunaj. Vsekakor pa sedaj kot »sovražnik stranke« obsojeni prvi pomočnik pokojnega Stalina ne pride več na Dunaj kot zastopnik Sovjetske zveze pri Mednarodni atomski ustanovi.

V Franciji vre vedno huje, kajti v spor med desničarsko OAS (tajno armado) in predsednikom De Gaullem so se spretno vmešali komunisti, da še povečajo že itak velik nered. Minuli teden je bilo pri komunističnih demonstracijah proti OAS ubitih 8 demonstrantov. Očitno De Gaulle komunistična »pomoč« ni nič zaželeno, ker ne ve kam končno vodi. V protest proti ravnanju policije so komunistične organizacije razglasile splošno stavko, ki je potekla brez incidentov. Prav tako je tudi pogreb osmih žrtev minil mirno, ob navzočnosti 100.000 mož do zob oborožene policije. Istočasno se pa v bližini Lausanne v Švici pogajanja med predstavniki francoske vlade pod vodstvom ministra za Alžir, Joxa, in podpredsednika alžirske uporniške vlade Belkassena bližajo uspešnemu koncu. Šele po razglasitvi dogovora, ki predvideva samostojnost Alžira, bo De Gaulle pred odločilno preizkušnjo svojega življenja, Francija pa na usodnem razpotju.

Življenjski jubilej Milke Hartmanove

V teh dneh je dosegla šestdeseto leto naša rojakinja in znana kulturna delavka Milka Hartmanova iz Libuč pri Pliberku. K tako pomembnem jubileju ji čestitamo v imenu vseh njenih številnih znancev vseh treh dolin in še posebej v imenu našega uredništva.

Domala dolgih 40 let je jublantka v krogu prosvetnih delavcev. Vodila je nebroj gospodinjskih tečajev, prirejala prosvetne deklishe stanke, pisala članke, povesti in pesmi, komponirala domače skladbe. Smejo jo šteti med najznamenitejše kulturne delavke koroških Slovencev.

Še na mnoga leta!

škkih držav je dvomljivo, kajti posebno iz nekdanjih francoskih kolonij nastale države so ohranile dobre stike s Francijo in so preko nje že povezane z EST, kar je zanje seveda veliko ugodnejše. Druge, ki so nastale iz nekdanjih britanskih kolonij pa so ohranile tradicionalne in globoke stike z Veliko Britanijo. Z jugoslovanskega vidika pa je ta načrt vsekakor zelo ugoden, kajti Jugoslavija bi postala izložbeno okno za afriško azijski trg — pred nosom EST in COMECON-a.

Politični teden

Po svetu . . .

»Predpomladanska odjuga«

V gosti megli na nekem berlinskem mostu sta se minuli teden srečali dve skupini civilistov, ki jim pa je bilo na obnašanju videti, da so bolj navajeni kretati se v uniformi. Med njimi sta bila dva možaka, eden mlajši in drugi starejši, ki se jima je pa na bledici obraza poznalo, da se malo gibljeta in da tudi redko na sonce prideta. Bila sta to sovjetski polkovnik Abel, ki je bil po obsodbi na 30 let ječe v Združenih državah zaradi vohunstva, sedaj po 5 letih zapora pomiloščen in zamenjan za letalskega kapitana Powersa, ki je pred dvema letoma »zasilno pristal« v neznanih okoliščinah s specialnim letalom U 2 v Sibiriji in bil obsojen po sovjetskem sodišču na dolgoletno ječo. Zgodba kapitana Powersa je znana, saj je razkrila »največjo tehnično vohunstvo« našega časa ter služila Hruščevu kot preteza za razbitje vrhunske konference v Parizu poleti 1960.

Moskovska vlada je izjavila, da je izpustila Powersa, da pripomore k olajšanju mednarodne napetosti. V Združenih državah so sovjetsko potezo sprejeli z rezervo, kajti ena lastovka še ne prinese pomladi. Po drugi strani pa je Sovjetska zveza dobila v zameno polkovnika Abela, ki je drugačen »tič« kot Powers, Abel je namreč bil vodja široko razpletene vohunske mreže v Združenih državah, dočim je Powers bil letalec, ki je bil zajet na samotnem poletu.

Kljub temu, da v zamenjavo na berlinskem mostu ne kaže dajati prevelikega pomena, pa vendarle drži, da ne Vzhod in ne Zapad nimata sedaj namena zaostrovati mednarodnega položaja. Zmotno bi pa bilo misliti, da bi bila Sovjetska zveza voljna, odpovedati se svojim načrtom. Dobave orožja Indoneziji za njen napad na poslednjo nizozemsko posest v Tihem oceanu (Novo Gvinejo), novi izbruh partizanskih bojov v Južnem Vietnamu ter obsežna diplomatska akcija Moskve kažeta, da hladna vojna traja naprej in da je bila zamenjava obeh vohunov v Berlinu samo epizoda brez večjega pomena.

Verjetno pa je, da Sovjetska zveza — po slabih izkušnjah pri Berlinu — ne bo zaenkrat začejala kakih večjih podvigov, v prvi vrsti zaradi tega, ker ima zadosti skrbi v lastni hiši. Blíža se 5. marec, za katerega je sklican Vrhovni sovjet v Moskvo, da se peča s kmetijstvom, ki ga ne morejo in ne morejo spraviti v red. Po drugi strani pa je razmerje med Sovjetsko zvezo in Kitajsko slej ko prej nejasno. Prav v zad-

njem tednu je bila sklenjena trgovinska pogodba med Kitajsko in Albanijo ter dogovorjena uvedba redne pomorske linije med rdečim azijskim orjakom in evropskim pritlikavcem. Vse kaže, da Kitajska hoče tudi v Evropi imeti svojo postojanko, kar ne more biti vseh ne Zapadu, in ne Sovjetski zvezi.

V zadnjih dneh je Moskva zopet razvila živahno politično dejavnost. Hruščev je poslal nove predloge tudi ameriškemu predsedniku Kennedyju. Mir zopet veliko pišejo v Moskvi. Hruščev predlaga, naj bi razorožitveno konferenco, ki se je bo udeležilo okoli 20 držav, zastopanih po zunanjih ministrih, spremenili v novo vrhunsko konferenco vodilnih državnikov. Ti bi naj dosegli prepoved atomskih poskusov in splošno razorožitev. V Moskvi so očitno navdušeni kam pes táco molí. Potem, ko je bila pred nekaj tedni razbita konferenca treh (Združenih držav, Velike Britanije, Sovjetske zveze) o prepovedi atomskih poskusov in so se delegati obeh držav po nad 350 sejah razšli, menijo Amerikan-

ci in Angleži, da nimajo smisla »vrhunske sestanki«, ki ne vodijo do sporazumov.

Vprav izpustitev pilota Powersa je bila tudi opozorilo, da je slabo pripravljeni konferenci gotovo usojen neuspeh. Diskretni razgovori ameriškega poslanika v Moskvi s sovjetskim zunanjim ministrom Gromikom pa doslej še niso dali nobenega jasnega rezultata. V Londonu in v Washingtonu vedno manj zaupajo Moskvi, kajti še preživ je spomin, kako je Sovjetska zveza izkoristila 3-letni atomski moratorij zato, da se je temeljito pripravila na obsežno serijo atomskih poskusov! Sedaj Amerikanci pravijo, da so ti poskusi omogočili Sovjetski zvezi znaten napredek na atomskem področju. Minuli teden je ameriški predsednik Kennedy napovedal, da bodo »z ozirom na varnost svobodnega sveta« morda tudi Združene države morale izvesti nove atomske poskuse v ozračju, da tako ohranijo svojo atomsko premoč.

V tej luči je razumeti sovjetsko novo »mirovno ofenzivo«, ki naj zveže zapadu roke na atomskem področju. Z ozirom na vse to so pač izgledi za uspeh razoroževalne konference sredi marca, po tolikih dolgotrajnih in brezuspešnih konferencah, pač zelo slabi.

. . . in pri nas v Avstriji

Že »glijajo« za predčasne volitve

V prejšnji številki smo omenili na koncu, da je OeVP sprožila misel o predčasnih državnoborskih volitvah. Sprva je SPOe to misel odločno odklonila, češ da je treba najprej izpolniti vladni program. Lepo stališče, le da gre pravzaprav za obljube, ki sta jih obe stranki dali ob začetku sedanje legislaturne periode, in sta torej obe obvezani jih izpolniti! Očitno je SPOe pri tem računala z nevoljo volilcev, ki le neradi hodijo na volitve, še posebno predčasne. Po drugi strani pa bo konvencija menda le obe stranki pripravila do tega, da se sporazumeta o predčasnih volitvah.

Dolga volilna kampanja je namreč združena z neugodnostmi, ki so za politične stranke morda težje kot pa nevolja gotovih krogov volilcev. Če namreč volilna doba predolgo traja, obstoji nevarnost, da obe stranki predčasno izstreljata svojo municijo in potem ob zaključku, ko bi morali razviti vse sile do viška, stojita izčrpani, brez municije ob kadečih se propagandnih kanonih. Spričo pičlih izvirov originalnosti propagandnih central obeh strank ne bi to bilo nič čudnega. Povrh tega pa volilna borba stane težke milijone. In dalj časa traja, več stane. Izgleda pa, da ima v zadnjih časih tudi SPOe težave pri zbi-

ranju denarnih sredstev. Zaradi tega je minuli teden podkancler Pittermann dal razumeti, da bi se glede sporazumnih predčasnih volitev »dalo govoriti«. Se razume, mož se je previdno zavaroval, da bi v tem primeru bilo pač treba predčasno izpolniti vladni program. Predvsem pa zahtevajo socialisti, da bo treba pred volitvami izvesti novo razdelitev mandatov na temelju lanskega ljudskega štetja. Kot znano se število mandatov ravna po številu prebivalstva po deželah, oz. volilnih okrajih. Po novem štetju bi zapadne zvezne dežele z Dunajem vred, kjer je število prebivalstva naraslo, pridobile nekaj mandatov na račun vzhodnih zveznih dežel.

V ozadju je pa še en, tehtnejši razlog za predčasne volitve. Volilna doba je ponavadi doba »medvladja«, kajti vlada ve, da bo samo še toliko mesecev in dni na oblasti ter zaradi tega ne more sprejemati kakih daljnosežnejših sklepov. Avstrija bo pa v kratkem morala rešiti nekaj zelo važnih zadev, predvsem vprašanj povezave z nastajajočim evropskim tržiščem. Glede načina priključka k EWG vladajo kljub načelnemu soglasju, da Avstrija spada zraven, precejšnja nesoglasja med obema strankama.

V minulem tednu pa je postala Avstrija

Junakinja večera je bila Hilda Hölzlova v vlogi Abigail. Hölzlova je dramatična pevka velikega formata, ki jo posebno odlikuje metalna čistost v visokih legah. Težko vlogo je od začetka do konca odpela z občutkom in napetostjo, ki ni niti za trenutek popustila. Z žlahtnim lirčnim sopranom je obdarjena Vilma Bukovčeva, ki pa v vlogi Fenene ni mogla — ne po lastni krivdi — razviti svojega daru v vsej polnosti. Iz začetne zadržanosti se je samo Smerkolj kot Nabucco (Nebukadnezar) stopnjeval od prizora do prizora. Ta lepi bariton očara z glasovno prodornostjo in pristnim dramatičnim akcentom. Ustrezni veliki duhovnik je bil Danilo Merlak, četudi je v višinah ponekod postal nekoliko ozek. Tenor Gašperja Dermote pa ne odgovarja zahtevam velikih italijanskih oper, ne da bi s tem hoteli zmanjšati siceršnje kvalitete tega pevca. Za vse izvajalce, soliste in zbor, je značilna izvrstna jasna izgovorjava in čista intonacija.

Občinstvo je vse izvajalce nagradilo z zasluženim aplavzom, ki je prihajal iz srca. Prav v tem spontanem, širokopoteznem priznanju celovske publike, brez ozira na jezik, slovenskemu gledališču, je treba videti najboljšo potrditev potrebnosti in koristnosti kulturne izmenjave. Je tudi dokaz, da more dozorela kvalitetna umetnost doprinesiti dragocen delež k boljšemu razumevanju in razmerju med narodi, posebno pa še med sosedi.

Gala-predstavi so prisostvovali visoki predstavniki političnega življenja obeh dežel s koroškimi deželnim glavarjem Wedenigom in predsednikom ljudske skupščine Slovenije Marinkom na čelu. a. l.

Naslednji dan, v nedeljo, je bila predstava izvršne opere sodobnega slovenskega komponista Marjana Kozine „Ekvinokcij“. Žal o umetniško pomembnem delu ne moremo poročati, ker Slovenska prosvetna zveza, ki je za to predstavo vzela v izključni zakup razpečavanje kart med Slovenci, kljub opozorilu ni poslala uredništvu ne materiala za predhodno objavo, niti običajnih recenzijskih kart. Kot beremo v „Neue Zeit“ je bil obisk „blamabel schlecht“.

bogatejša še za eno krizo, ki je specialno avstrijska, namreč gledališko krizo. Izbruhnila je na Dunaju, kjer je dosedanji direktor Državne opere v. Karajan nenadoma odstopil, bajé zato, ker da prosvetni minister ni upošteval pri ureditvi mezdnege spora z gledališkimi delavci. To je prav tistega spora, ki ga on sam ni mogel urediti in je ogražal celo znameniti operni ples (Opernballe). Znano je, da se že iz cesarskih časov življenje Dunaja suče okrog teatra. Sedanja kriza močno spominja na podobno krizo v prejšnjem stoletju, ko je še bolj zaslužni ravnatelj tedanje Dvorne opere skladatelj Gustav Mahler užaljen odstopil. Kot takrat je nenadoma razplamtela teaterska kriza bolj razburila duhove kot najhujši politični spori. Pa sčasoma se je vse nekako uredilo. Tudi v sedanjem primeru je bilo najhujše že preprečeno, »Opernballe« bo, kot je bilo napovedano, dne 1. marca. Dunaj pleše in domovina je rešena . . .

SLOVENC

doma in po svetu

Prešernove nagrade 1962

Dne 8. februarja, na dan smrti največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna (umrl l. 1849), ki je proglašen v Sloveniji za kulturni praznik, so v okviru posebne slovenosti bile podeljene letošnje Prešernove nagrade, ki so najvišje državno priznanje v Sloveniji za umetniško ustvarjanje.

Pesniku Jožetu Udoviču je bila podeljena nagrada za pred kratkim izšlo zbirko „Ogledalo sanj“, v kateri je zbral svoje 20-letno ustvarjalno delo. Udovič ja začel pesniti že v dobi med obema vojnama in je spadal med najbolj obetajoče mlade sodelavce katoliške umetnostne revije „Dom in svet“. Kritični Drago Šega je Udovičovo poezijo uvrstil med „najvišje dosežke sodobne slovenske lirike“. Slavko Rupel pa pravi, da je Udovič „prefinjen liriki, mojster besede in ritma, pesnik, ki razmišlja o večnih skrivnostih življenja, zlasti o smrti in ki se v svojih verzih dotika drobnih stvari okoli sebe, da zableste v vsej svoji nevidni lepoti.“ Njegove pesmi pa niso „lahko branje“ in se šele ob zbranem poglabljanju bralca odkriva „miselni svet v katerem je obilo lepote in človečnosti.“ Udovič je tudi oskrbel lepo število vzornih prevodov iz svetovne literature v slovenščino.

Operni pevec Julij Betetto je prejel nagrado za življenjsko delo. V svoji dolgi karieri se je Betetto razvil v pevca evropskega formata. Nastopal je v prvih basovskih vlogah na odrih dunajske Dvorne in pozneje Državne opere, Bavarske državne opere v Münchnu in od leta 1922 na deskah slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani, kjer je postal eden izmed glavnih stebrov kvalitete, naglo rastoče slovenske opere. Pomembno delo. Betetto opravil kot glasbeni pedagog. Bil je eden izmed profesorjev Glasbene akademije, ki je bila v Ljubljani ustanovljena po prizadevanju pokojnega dr. Antona Korošca.

Filmski režiser France Štiglic je bil nagrajen za filme „Dolina miru“ (ki smo ga videli tudi na Koroškem), „Deveti krog“ in „Balado o trobenti in oblaku“, ki so pomembni doprinos k razvoju mlade slovenske filmske umetnosti. V obrazložitvi nagradnega odbora je rečeno, da označuje štiglicovo delo poetični realizem, naslonjen na naša domača tla in našo kulturno tradicijo, hkrati pa oplojen s svobodnimi iskanji. Prav zaradi tega so štiglicovi filmi dosegli tudi znatni odmev po svetu. Med drugim je na mednarodnem filmskem festivalu v Cannu (Francija), nosilec glavne vloge prejel prvo nagrado.

Arhitekt Niko Kralj je bil nagrajen za ustvaritve v industrijskem oblikovanju in arhitekturi. S svojimi osnutki za pohištvo in druge uporabne predmete v stanovanju in industrijskih objektih je arhitekt Kralj prejel več mednarodnih priznanj in s tem pripomogel k povečanju ugleda Slovencev v svetu.

Umrl je etnolog Boris Orel

V Ljubljani je nenadoma umrl v 59. letu starosti dr. Boris Orel, ravnatelj etnografskega muzeja ondi. Pokojnik je opravil obsežno znanstveno delo, prav posebne zasluge pa si je pridobil pri reševanju narodopisnega gradiva med ljudstvom. Rad je živel v naravi in dobro se je počutil med preprostimi ljudmi. Med drugim je raziskoval oranje in smučanje na Blokah, najstarejši šport na Slovenskem, o katerem govori že Valvazor. Merodajno je sodeloval pri izdaji velikega dela „Narodopisje Slovencev 1944–1952“, dobrih 14 let je pa urejeval revijo „Slovenski etnograf“. V prezgodnji grob ga je poglala bolezen, ki si jo je med vojno nakopal v zloglasnem koncentracijskem taborišču Dachau. S svojimi številnimi znanstvenimi razpravami pa si je postavil trajen spomenik.

Gostovanje ljubljanske opere

Z mladostno opero največjega italijanskega komponista Giuseppeja Verdija „Nabucco“ je minulo soboto v okviru kulturne izmenjave med Koroško in Slovenijo gostoval v celovškem mestnem gledališču operni ensemble Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani.

Verdijev „Nabucco“ spada tudi med bolj redko igrane opere v velikem opernem repertoarju ter ga tudi velika gledališča gojijo kot posebnost, seveda razen v Italiji, kjer je usoda tega dela, pa tudi njenega ustvarjalca neločljivo povezana z rastjo italijanskega nacionalnega čuta (Risorgimento), ki je potem doživel svoj višek v združenju Italije.

Kritični gledališki strokovnjaki očitajo na „Nabucco“ celo vrsto hib, predvsem nemogoče zverženo zgodbo, ki jo je na kratko nemogoče podati, na dolgo povedana pa postane še bolj nemogoča. Pa tudi glasba sama je neenotna. Mladi Verdi je po odhodu iz rodne Parme v Milanu stal pod vplivom poznoneapeljske glasbene šole, katere najodličnejši predstavnik je bil Rossini, v nasprotju z Wagnerjem. Po drugi strani pa je Verdi skoraj strahoma občudoval vprav Wagnerja, ki je tedaj zmagoslavno osvajal Evropo. V „Nabuccu“ se kažejo — deloma podzavestno — ti nasprotujoči si vplivi, obenem pa že tudi prihajajo na dan značilne poteze bodočega mojstra, ki je v svojih zrelih delih suvereno prekosil svoje vzornike. Verdi je po eni strani prekinil lahkotno, lirično tekočo v koloraturah izživljajočo se melodioznost Rossinija, ter ji dal dramatične akcente, po drugi strani pa je zvišeni, mogočni tok Wagnerjevih kompozicij prepojil z za italijanski temperament tako značilno južnaško sentimentalnostjo ter živahnostjo. Tako je nastal „Nabucco“ zborovska opera, ki pa že nakazuje v dobrih delih nacu to ne dokončno izorjenih napevov bodočega genija arij in ustvaritelja „velike italijanske opere“, ki zahteva zase izvajalce, posebno pevske soliste s posebnimi karakteristikami.

Kot pogosto pa je k prvemu uspehu te notranje še neuravnovešene opere pripomogel srečen slučaj.

Krstna uprizoritev te danes 140 let stare opere v Milanu je bila baš v času, ko je v italijanskem ljudstvu vrela, zbujal se je v njem občutek narodne samobitnosti.

Garibaldi je pod tem geslom zbiral bojevnike, Mazzini je s filozofsko političnimi spisi in tajnimi družbami pripravljajal zedinjenje Italije, ki ga je politik Cavour končno izvedel na diplomatski ravni in sicer pod žezlom svojjske dinastije. V to razpoloženje je padla premiera „Nabucca“, visoke pesmi trpljenja Judov v babilonskem izgnanstvu ter njihove končne zmage in povratka. Vprav žalobna pesem o izgubljeni domovini, ki tvori osrednji glasbeni motiv „Nabucca“, je s svojo moško močjo potegnila občinstvo za seboj. Bila je rojena nova bojna pesem italijanskega zedinjenja, Verdi pa prav v trenutku najhujše življenjske preizkušnje (pred kratkim je bil izgubil ženo in oba otroka) potrjen kot umetnik in v pevki Giuseppini Strepioni, ki je pela glavno vlogo Abigail, pa je našel tudi zvesto in razumevajočo življenjsko družico. Verdijevo ime pa je prišlo v usta vseh italijanskih patriotov, kajti dobilo je zarotniški pomen (Vittorio Emanuele, Re d'Italia — Viktor Emanuel, kralj Italije).

Ljubljanskega „Nabucca“ je z režijske strani oblikoval Ciril Debevec s spretno in taktično roko strokovnjaka. Znal je zakriti hibe libreta ter težave zaradi številnih zborov premostiti, tako da je predstava od začetka gladko tekla in nudila vendarle zaokrožen vtis. Dirigent Simoniti je suvereno in z lahkoto obvladal izvrstno vigrani orkester in skrbno pripravljene zборе, ki so težiče tega Verdijevega dela. Višek je dosegel v že omenjeni žalni pesmi po izgubljeni domovini, ki je bila res izbrusen biser, posebno v prvi izvedbi. V nasprotju z običajnim dramatičnim poudarkom ji je dal bolj lirični značaj, ki jo je naredil še mikavnejšo.

BRAZILIJA — dežela kač

(Popotne vtise popisuje koroškim bralcem Vinko Zaletel)

(Nadaljevanje)

Le malo dni imam za to velikansko Brazilijo na razpolago, zato je treba izrabiti čas. V soboto popoldne sem prišel, za v nedeljo popoldne sem imel napovedano predavanje z barvnimi slikami za Slovence. Maševal sem v farni cerkvi prav sredi Sao Paula, kjer pomaga tudi slovenski duhovnik g. Alojzij Ilc in je g. župnik zelo naklonjen Slovencem. V njegovi farni dvorani se Slovenci zbirajo in tam sem imel tudi jaz predavanje.

Takoj po maši je g. Ceglarja in mene g. Vinko Mirt s svojim avtom zapeljal v največji kačji institut in lahko rečem edini take vrste na svetu; v »Butantan«. Že večkrat sem o njem slišal in na vsak način ga hočem videti. Kače so čudne živali in vzbujajo v nas radovednost, pa tudi strah in grozo. Moji prvi otroški spomini so pri kačah; kako smo se jih bali, ko smo nabirali jagode in borovnice, tam na hribu spravljali seno, kako smo pobili gada in kako zmagoslavno kot junaki smo prinesli veliko čez meter dolgo ubito kačo in jo razstavili sredi vasi.

V kačjem internatu »Butantan«

Kače imajo za nas nekaj skrivnostnega. Morda zato, ker se je prav v kačo skrivil sam zviti hudič, da je premotil neizkušeno Evo. Morda zaradi svojih posebnosti; čudnega prenikanja, levenja (premenja kožo), nevarnosti, živi v zemlji. Od Boga samega — Stvarnika vseh živali je prokleta. Egipčani so jo častili po božje, najbrže zato, ker so se je bali in da bi jim ne škodovala. V faraonovih grobovih sem videl večkrat podzemnega boga Oziris naslikanega s človeško glavo in kačjim trupom. Faraoni so nosili na kroni kot znak spodnjega Egipta znamenje kače ureus. Grški bog Asklepios je imel v roki kačo-gada kot znak zdravljenja. Zvita kraljica Kleopatra si je sama pritisnila na prsi gada in tako izvršila ta edinstveni samomor. V vseh časih in verah in narodih je v zvezi s kačami mnogo vraž, praznovanja ali čarovanja. Tudi v naših narodnih pripovedkah se kača večkrat omenja, kako čuva zakleti grad ali zaklade, kako se princesa spremeni v kačo itd. V šoli pa naslikamo otrokom kačo kot znak za izvirni greh ali smrtni greh, kot podobo vsega hudega, zato se male deklice tedaj kar ustrašijo.

Brazilija je radi vročega podnebja, skrivališč v pragozdovih in vodah in neobljudenosti pravi raj za kače. Ker je med temi mnogo strupenih kač, so pa velika nesreča za ljudi: koliko smrtnih žrtev in bolezni so že povzročile! Nevarne so zlasti zato, ker so tako skrite in imajo varovalno barvo, da se ne opazijo. Splazijo se pa tudi povsod, tudi v stanovanje. Ker so kače ze-

lo rade po drevesih, je veliko smrtnih vpiikov pri obiranju sadja, kave, čaja in sploh pri delu v gozdu ali na polju.

Prav zato je v Sao Paulu znanstveni zavod »Butantan«, da proučuje kače, kačje strupe in njihove učinke, in pa da tudi proizvaja serume, protistrupe proti smrtnim kačjim vpiikom. Zato je velika dobrota za ljudstvo, zlasti za podeželsko. Na tisoče in tisoče življenj je bilo rešenih po delavnosti tega zavoda.

Institut Butantan ima največjo kačjo zbirko na svetu: čez 21.000 različnih kač. Sedanji šef oddelka za kače dr. Hoge računa, da bo v teku let zbirka narasla na 30.000 eksemplarjev. V ta namen napravljajo skoro vsak mesec ekspedicije v notranjost dežele, država jim daje celo letala na razpolago. Vsakokrat prinesejo na stotine novih kač, deloma za proučevanje, deloma za pridobivanje seruma.

Kače so po vrstovih, ki pa imajo seveda visoko gladko steno, ker drugače bi se mi ne upali tako mirno sprehajati. Po vrstovih so drevesa za senco in pa majhne kačje hišice, to so cementne polkrogle z malim vhomom, da so kače lahko zunaj na travi, drevesu, v vodi ali pa, kar je največkrat, v skrivališču. Ko sem gledal neki grm, nisem od daleč prav nič opazil, ko sem pa začel natanko od blizu opazovati, sem naštel 13 kač na grmovju, pa najbrž vseh niti videl nisem. Videl sem tudi življenjsko borbo dveh kač, ki sta bili zviti med seboj, pa je že ena premagala drugo in jo požirala. Za hrano kačam gojijo v institutu predvsem žabe, krote. Kakšno veliko krote ti požre kača, da se potem napihne kot balon!

Za nas radovedneže je bilo najbolj zanimivo, ko je neki uslužbenec instituta s precepom ujel strupeno kačo klopotačo (Klepperschlange), jo z eno roko prijel za glavo, z drugo v spodnjem delu, jo stisnil, da je

široko zazijala. Predstojnik instituta, dr. Hoge ji je za vpičnim zobom predrl strupni mešiček (Giftdrüse) in strup je kapal v posodo. Pa koliko strupa, da bi sicer ne verjel, če bi sam ne videl in sem potem slikal posodico z rumenim strupom. Kačam jemljejo strup dvakrat mesečno.

Strupene kače lahko po učinku strupa razdelimo na tri skupine:

1. Botropični strup. Tega imajo predvsem kače jararaca (izg. žararaka) in urutu, ki sta tudi najbolj razširjeni. Strup povzroči žgočo bolečino, popolno odmrlost tkiva, veliko izgubo krvi znotraj ali zunaj. Smrt nastopi, ker se strdi kri.

2. Krotalični strup. Ta strup ima kača klopotča in napade predvsem živčni sistem. Tam, kjer piči, se skoro ne pozna in ne krvavi, toda povzroči motnje na očeh in včasih popolno slepoto, delno ali popolno telesno ohromelost. Smrt nastopi, ker žrtev ne more več dihati. Če osebi pravočasno vbrizgajo protistrup, potem ohromelost tekom let preide.

3. Elapineoni strup: Na mestu vpika se nič ne pokaže, toda smrt nastopi radi popolne ohromelosti. Človek izgublja moč gibanja prstov, nato rok, nog in celega telesa.

Protistrup pridobivajo na ta način, da vbrizgavajo konjem pod kožo male količine strupa, seveda razredčenega. Po vsakih 6 mesecih povečajo količino vbrizganega strupa. V konjski krvi narava proizvaja protistrupe in ko je konj imuniziran, mu puščajo kri. Iz te krvi potem na posebne načine pridobivajo serum ali protistrup.

Da institut pridobi čimveč strupenih kač, so po Braziliji posebni lepaki, ki priporočajo lov na strupene kače, daje potrebna navodila in razpošilja potrebno orodje oziroma zaboje za ulovljene kače. Vsaka železniška postaja je dolžna takoj sprejeti brezplačno tako pošiljko in ekspresno odposlato na »Butantan«. Za vsako živo strupeno kačo pa daje institut potem eno stekleničico seruma.

(Se nadaljuje)

Usoda lepotnih „kraljic“

Po vsem svetu se bliža volitev lepotnih kraljic najrazličnejših vrst. Teh miss so v zadnjih 30 letih izbrali nekaj nad 80.000. Od teh se jih danes spominjamo komaj 20 ali še manj. Večina je končala v brezimnosti, marsikatera v tragiki.

Hanni Ehrenstrasser, Dunajčanka, miss Evropa 1958, je bila letos v Londonu obsojena na dolgo ječo zaradi drznih tatvin po zlatarnah, k čemur so jo zavedli njeni pokrovitelji, ki so jo najprej pripravili do tega, da se je moralno povsem zavrgla.

Blizu Cannesa živi v pozabljenju Yvonne Blanc, miss Francija izpred nekaj let. Upa-

la je, da bo postala slovita pevka, k čemur naj bi ji pomagala izvolitev za lepotno kraljico. Nekega večera ji je pred domačo hišo neznan moški vrgel v obraz vitriol in ji za zmeraj spačil obraz, tako da se ne upa več prikazati pred ljudi.

Miss Švedska in miss Evropa je bila tudi prelepa plavalaska iz Stockholma, Betty Bjurström. Poročila se je za milijonarjem Renatom Senisejem, kateremu je rodila sinčka, a jo je navzlic temu nekega večera mož v nekem pariškem hotelu ustrelil. Ni umrla, pač pa je ostala za zmeraj hroma

wine — raznoliko kombinirane v posameznih osebah — in jih povezuje z duševnimi sposobnostmi razuma, volje, spomina in domišljije in s potezami značaja, nagraja z vzemirljivostjo in naporom boja, ponuja strateške in taktične probleme in gradi tudi na živčni zmogljivosti in telesni vzdržljivosti. Ob znamenitem moskovskem turnirju l. 1925 je skupina profesorjev z laboratorija za eksperimentalno psihologijo in psihotehniko v Moskvi napravila z udeleženci zanimive psihotehnične poskuse. Kot skupek izsledkov more veljati naslednji psihogram, v katerem so zbrani pogoji za šahovsko mojstrstvo: dobro zdravje in zadostna zaloga telesnih moči; krepki živci; samoobvladanje; sposobnost za enakomerno porazdelitev pozornosti na razna področja; sprejemljivost za dinamične odnose; kontemplativen psihični tip; visoka stopnja intelektualnega razvoja; stvaren, konkretno-logični značaj mišljenja; objektivno razmišljanje; izrazit šahovski spomin; sintetična, miselna in predstavnostna sposobnost; zmožnost kombiniranja; disciplina volje; močna dejavnost intelektualnih procesov; urejenost čustvenosti; zaupanje vase (zavest o lastnih sposobnostih).**

Pri enem so v ospredju te kvalitete, pri drugem drugačne. Šah nikakor ni matematika, kot si mnogi predstavljajo. Genialni češki kombinatorik Réti je svoje oboževalce razočaral, ko jim je razbil utvaro

** Psychologie des Schachspiels... von den Prof. Djakov, Petrowski und Rudik. Berlin in Leipzig 1927, str. 55-57.

in jo je bilo tudi letos videti na vozičku med filmskim festivalom v Cannesu.

Pred tremi leti je brazilska policija v beraškem predmestju Ria de Janeiro prišla pijano, bolno in do kraja izgubljeno žensko, ki je kmalu nato umrla v bolnišnici. Izkazalo se je, da je bila Lilian Merrick, nekoč miss Amerika in miss sveta. Poročila je enega najbogatejših posestnikov na Floridi, ki je potem vse imetje zaigral. Lilian je postala artistka v pariškem zabavišču Folliies Bergeres, nato je šlo z njo navzdol. Nazadnje je prodajala razglednice po cestah in kradla.

Sodomo in Gomoro iščejo

V zadnjem času so se nekateri amaterski arheologi lotili raziskovanja dna Mrtvega morja v Palestini z namenom, da bi našli sledove znanih svetopisemskih mest Sodome in Gomore.

Nekatera mesta v Svetem pismu Stare zaveze ter razni geološki in arheološki podatki namreč govorijo za to, da sta Sodoma in Gomora pokopani pod jugovzhodnim koncem Mrtvega morja. Znanstveni poznavalci svetopisemskega besedila trdijo, da je bila tam nekoč kopna zemlja in da je tam stalo tistih »pet mest na ravnini«, o katerih govori Sveto pismo. Dve od teh mest sta bili Sodoma in Gomora, eno pa se je imenovalo Zoar. Ti strokovnjaki mislijo, da je ta mesta pred okoli štiri tisoč leti pogubil potres in vulkanski izbruh, ki je zasipal ves kraj z ognjem in žveplom, kakor pravi svetopisemska knjiga o Genezi ali Stvarjenju. Morda je potres povzročil, da se je zemlja sesedla, ali pa je porušil jezove, ter je voda zalila ves kraj.

Prvo potrdilo za to domnevo so arheologi našli pred šestimi leti, ko so na dnu Mrtvega morja našli ruševine starodavnega mesta, o katerem sodijo, da je bilo mesto Zoar.

Amaterski arheologi, ki so se spravili na iskanje Sodome in Gomore, so trije Američanci, ki živijo na Bližnjem Vzhodu. Dva delata skupaj, in sicer Allen Vincent-Barnwood, profesor Ameriškega vseučilišča v Beirutu, ki je bil med vojno potapljač v kanadski mornarici, ter Melvin Rizzi od ameriškega poslaništva v Jordaniji. Našla še nista ničesar, toda zanimive so njune izkušnje. Pri delu pod vodo morata biti obtežena vsak s 30 kg teže, ker vsebuje Mrtvo morje kar 25 odstotkov soli in se je težko potapljati. Slana voda tudi naglo razjeda opremo in povzroča vnetje kože.

Tretji iskalec je baptistični duhovnik Baney, ki vodi neko sirotišnico v Betlehemu. Ta je na dnu Mrtvega morja odkril podrt jez in ostanke stare civilizacije. Pravi, da je našel Sodomo ali Gomoro. Ker pa nima za to nobenih dokazov, mu zaenkrat nihče prav ne verjame.

o tem, da vidi 10 in več potez naprej. Njegov odgovor je bil: Navadno ne preracunam naprej niti ene poteze. Po mnenju omenjenih moskovskih psihotehnikov je šah »intelektualna umetnost« (ib., 58).

Velike šahovske partije so prave umetnine, ki jih uživajo sodobniki in naslednji rodovi. V njih so utelešene duhovne vrednote. V boju dveh osebnosti je zrasel izdelek, v katerem so prebliski resnice in lepote; izdelek, ki živi kot organizem, je oblikovan torej po vitalnem principu — prav tako kot literarna ali glasbena stvaritev, in prav tako kot le-te posreduje uživateljju poglede v sicer nevidne skrivnosti stvarstva. Če ni brez vrednosti teorija, ki v osrčju umetnosti vidi igro, moremo šahovsko igro razložiti tako, da v njenem jedru vidimo umetnost — z njenim intuitivnim zasledovanjem in čutnim predstavljanjem bistva stvari in njihovih razmerij. Vidmar je ob koncu svojega »šahovskega potovanja« zapisal: »Moje dozorele oči vidijo šah v vsem sijaju. Njegove kombinacije so mi še prav tako opojne kakor pred petdesetimi leti. Dobre šahovske partije so mi simfonije. Šah mi je resnično nenadomestljiva muzika.«*** Seveda velja to le za visoki šah. Tudi pri literarnih, glasbenih i. dr. izdelkih je nekje meja, kjer se izgube zadnji ostanke umetnosti in ostane le plaža. Pri površnem ukvarjanju s šahom ostane hazardna igra, zgolj zabava, zabijanje časa.

A. G.

Šah in njegovo mesto v kulturi

Šahovska sila spremlja v novem veku splošno kulturno zmogljivost evropskih narodov, šah je postal sestavni del celotne duhovne ustvarjalnosti. Prehajanje šahovskega žezla od enega naroda k drugemu gre v glavnem vzporedno s prehajanjem njihovega prvenstva v kulturi: Španija, Italija, Francija, Anglija, Nemčija. V drugi polovici 19. stoletja je med vodilnimi igralci veliko Židov in vedno več Rusov; po Casablanci je svetovno prvenstvo skoto neprestano v ruskih rokah.

Mi smo kasno prišli do večjih šahistov, saj so za to manjkali vsi pogoji. Malo je enano, da je razmah šaha pripravljala, prav tako kot razmah literature, prva večja leposlovna revija — Janežičev Slovenski glasnik. V njegovem zadnjem letu (1868) se je v njem pojavil šahovski koticček, ki sta ga urejevala poznejši podjetnik in ruski emigrant Ivan Kos in pa član Stritarjevega literarnega krožka, pisatelj in komediograf Josip Ogrinec. Taki koticčki so se poleg pojavljali po mnogih revijah in dnevniki. Med uredniki te rubrike v Slovincu sta bila m. dr. stenograf Henrik Pfeifer in h koncu zadnje svetovne vojne na Gorškem ubiti sodnik Šorli, v Jutru jo je več let vodil dr. Vidmar. Pravkar omenjeni Pfeifer je bil ok. l. 1900 najmočnejši slovenski šahist. Iz njegovega kroga je izšel Milan Vidmar. Ta se je naglo dvignil med prve svetovne mojstre (veliki uspehi: San

Sebastian 1911, 2.-3. mesto; London 1922, 3. mesto; Semmering 1926, 3. mesto). Njegov slog je odlikovala velika iznajdljivost. Tedanji svetovni prvak dr. Lasker je opazil v njem masivnost in premočrtost. Po prvi svetovni vojni se je šahovsko življenje organiziralo (v Ljubljani so bila središča kavarnarje; najprej Slon, pozneje Evropa in Zvezda; klubi so nastali po vseh večjih krajih). Ljubljanski šahovski klub je med obema vojnoma večinoma imel v rokah prvenstvo moštev. Kot mednarodni igralci so se uveljavili Vasja Pirč, Milan Vidmar ml. in z ljubljanskim turnirjem l. 1938 Ljudmil Furlani. Sedanji režim podpira po sovjetskem vzoru šahovsko igro, vendar Slovenci v Jugoslaviji relativno manj pomenijo kot prej. Na listo udeležencev letošnjega mednarodnega turnirja na Bledu — kot kaže enega najmočnejših v šahovski zgodovini — sta šele zadnji hip prišla dva Slovinci, eden od njiju novi mladinski svetovni prvak Parma.

Kaj je šah? Odkod njegova silna privlačna sila? Kako razložiti, da so umetniki, znanstveniki, specialisti deloma opustili svoj poklic, da se posvete kraljevski igri? Zato ker nosi šahovsko ustvarjanje v sebi umetnostne, znanstvene in tehnične sestave

* Philidor (s pravim imenom Danican) je bil eden najboljših francoskih glasbenikov 18. stol. Smyslov je uspešno stopal po pevski poti: Andersen, Lasker, dr. Euwe so bili profesorji matematike, dr. Tarrasch zdravnik, dr. Aljehin in dr. Tartakower jurista, prof. dr. Vidmar in Botvinnik tehnika.

*** M. Vidmar, Pol stoletja ob šahovnici, Ljubljana 1951, str. 623.

SENLIHARČJE V KAMNU

Doma sem blizu Kamna. Že v otroških letih so mi govorili starši o stari navadi »metanju ržejev«. Držijo se je še danes, posebno pa me je zanimalo letošnje »metanje«, ker sem zvedel, da pridejo prizor snemat za televizijo.

Ker sem bil tisto nedeljo ravno prost, sem jo mahnil na Kamen. Od vsepovsod so prihajali ljudje in se zbirali pred cerkvijo. Pogledal sem na uro. Bilo je šele pol deset. »Ah, zdaj pa je gotovo takozvana nemška maša«, sem si mislil. Ker me je zanimalo, kako »novi Nemci« pojo, sem šel v cerkev. Kor je bil kar precej poln. Peli so navadne nemške pesmi. Kakšne Lihardine pesmi, ki naj se pojo na stari kamenški praznik, nisem slišal. Najbrž jih nočejo zapeti, sem si mislil. Pri tem sem se spomnil, kako je ta »nemški« zbor sploh prišel na kor. Dosegli so to z »revolucijo«, tako se je govorilo. Dva zbora v taki majhni fari je res nekaj čudnega. S to revolucijo se menda še danes hvalijo, čeprav je celo v naši fari priletela kakšna pikra na ta račun.

Po končani maši je nastalo pri vходу prerivanje, tako da niso mogli takozvani nemški pevci s kora, slovenski pa ne na kor. Tedaj pa je mladi mežnar z moškimi nastopom napravil red.

Pri maši sem pomagal na koru pri petju. Od vseh pesmi, ki smo jih zapeli, sta mi posebej vzbudili pozornost dve. Prva je pesem o sveti Lihardi, ki jo pojo samo na Kamnu. Starost te pesmi izpričujejo veličastna melodija in besedilo, ki se glasi:

Z andohtjo se vkup zberimo,
to sveto Lihart častimo,
Kristusovo služabnico,
naše fare predprošnjico.

Bog je sveto Lihart zvolil,
veliko milost jej dodelil,
svoje služabnici
noj tej v bojih dobrotnici.

Tu v Kameni si živela,
v duhu pa v nebesah bila,
kir si Marijo in Jezusa
vselej v serci nosila.

Pesem ima še več kitic. Seveda kamenski »Nemci« kaj takega nimajo. Druga pesem pa je romarska. Pojo jo ne samo v Kamnu, ampak tudi na drugih slovenskih romarskih krajih kot pri Sveti Hemi. Sveti Kunigundi in na Lisni Gori. Kako lep je vendar njen začetek:

Bodite pozdravljeni,
farmani in romarji,
ki ste prišli na ta hrib,
sveto Lihart počastiti.

In zdaj pride najvažnejše: »Metanje ržejev« je stara pravica pevcev in to sem si tudi jaz priboril na koru. V žagradu smo nabasali na hrbet vreče s ržeji in hajdi skozi množico v takozvani grad. Grad ima balkon, toda gor priti je bila umetnost zase. Po starih stopnicah, ki komaj zaslužijo to ime, smo z veliko mujo zvelikli vreče na vrh. Da bi imeli več prostora, smo ržeje kar skidali na tla. Ljudje so že nestrpnost čakali. Od vsepovsod so že odmevali kliči: »Sem, sem!« Jemal sem ržeje in jih lučal na spodaj stoječo množico. Seveda se je večkrat pripetilo, da je dobil kdo ržejo na glavo. Moral se je pač sprijazniti s tem. Kakšen se pa tudi ni sprijaznil, kajti večkrat je priletela kepa v odgovor. Tudi meni je neka stanka mahala, naj ji vržem ržejo. Takoj sem se je usmilil, pomeril in zalučal ržejo proti njej. Hotela ga je menda ujeti, pa je mahnila mimo njega in ržejo ji je priletel naravnost na nos. Pozneje sem se pri njej opravičil.

Ržeji so pošli. Ljudje so se začeli razhajati. Nekateri so ržeje kar na mestu pojedli, drugi pa so jih shranjali v žepe. Ljudje imajo namreč vero, da ržeji pomagajo, če živina zboli. Ržeje shranijo v sobi na omaro. Razširjena je vera, če ržejo splešni, je to znamenje, da bo letos nekdo v hiši umrl.

Seveda sem si tudi jaz nabasal ržejev v žepe, kolikor sem jih le mogel. Obljubil sem jih bil nekaterim sošolcem.

Ljudje so odhajali, jaz sem pa stopil proti cerkvi. Že zunaj cerkve sem opazil nad vhodom več kljukastih križev. »Pač znamenje, da nekaterih zmešanih glav nič ne izuči tudi vojna in strašno tmljenje nedolžnih ne!« sem si mislil. No, pa to je bilo zunaj cerkve, mene je le bolj zanimala notranjost. Šel sem torej skozi vhod v cerkev. Najprej sem se seveda pozanimal za oltarje. Čudno se mi je zdelo, čemu je

Pri nas na Koroškem

vendar stranski oltar lepši od glavnega. Pa že se mi je posvetilo v glavi, ko sem videl na tistem oltarju kip svete Liharde in nad njo napis: Sveta Liharda, prosi za nas. Pod kipom je skrinjica, v kateri so shranjene Lihardine kosti. Ta dan je bila odprta. Celo rokavica je ležala zraven. Pravijo, da je Lihardina. Nad oltarjem na stropu pa se še precej dobro vidi slika, ki predstavlja Kristusa z dvema mečema v ustih. Tako so si pač tedaj predstavljali Kristusov nauk.

Kip na oltarju prikazuje sv. Lihardo s ržejem v roki. »Ali je to morda v zvezi z metanjem ržejev?« sem si mislil. Pa sem se takoj spomnil na zgodbo, ki mi jo je mama pripovedovala:

Sveta Liharda je živela na gradu Prosnica na levi strani Drave. Bila je omožena. Toda mož je moral v vojno in Liharda je ostala sama doma. Ko se je mož vrnil, jo je neka dekla obtožila nezvestobe. Mož jo je v nagli jezi vrgel skozi okno. Angeli so jo obvarovali padca. Šla je nato na svoje posestvo v Kamen. Da je tam skrbela za reveže, priča njen testament, v katerem je določila, da naj vsako leto na njen smrtni dan zakoljejo vola, prinesejo določeno število meric žita, spečejo kruh in pogostijo s tem reveže iz vse okolice. Ker so bile leta 1848 datjave odpravljene, je od vsega tega ostal le še spomin v metanju ržejev. Včasih so jih pekli iz ržene moke doma sami, od tod ime. Zdaj pa jih pokloni nekaj pek ali pa jih ljudje tudi kar naroče pri njem. Sveta Liharda je posebne vrste svetnica. Ni bila nikoli proglašena za svetnico, a jo vendar v Kamnu častijo kot svetnico in imajo njej na čast celo mašo.

Seveda ima cerkev še druge zanimivosti. Ker pa je bilo že precej pozno, sem moral misliti na domov. Samo še nekaj ljudi se je pogovarjalo med seboj. Tu pa tam je padla beseda, da »ni več lušno priti na Senliharčeje v Kamen, ker vse tako po nemško udarijajo«.

Na poti domov sem o tem premišljeval. Kljub vsemu smo letos starodavni običaj v spomin Lihardi lepo obhajali, tako kot so to delali naši predniki. In to je prav. Zato pa sem bil tudi vesel, da sem kot pevec bil zraven. J. H.

LIBUČE
(Poroka)

Prvo nedeljo v februarju smo se poslavljali od naše Pepke, Božičeve v Spodnjih Libučah, venci in slavalok so naznanjali veselo »hojsete« in obenem žalostno slovo iz hiše očetove. Res težko jo bo pogrešala mama in rodna hiša, težko jo bo pogrešala vas.

Pepka je bila vseskozi podjetna v domačem gospodinjstvu in gospodarstvu. Sicer je bila zdel poštenega kmečkega dekleta. Kot dolgoletna cerkvena pevka »venčarica« in marljiva članica pri Fami mladini pa je služila fari in domači podružnici.

Odšla je z dobrim možem Francem Kaltenhauserjem v Plihenk. Za vse prosvetno in požrtvovalno delo pri nas na vasi in v fari naj ji Bog podeli obilo blagoslova in družinske sreče!

Če kdaj pa stemni se ti dan — ne pozabi, da k soncu in petju spet jutro te vabil!

SELE
(Novice preteklega meseca)

Mladi dijaki in dijakinje obeh tretjih razredov slovenske gimnazije so se v mesecu januarju po en teden vadili v smučanju na obronkih Kališnikove kmetije na Šajdi. Ugodne snežne razmere in pripraven teren so nudile začetnikom v smučanju dosti prilike, da so se pod vodstvom gg. profesorjev Močilnika in Kupperja dobro uvedli v ta zimski šport. Za prehrano je v splošno zadovoljnost skrbela s. Gabrijele iz Škocijana s svojo pomočnico. Oba tečaja sta lepo potekla brez kake večje nezgode. Zadovoljna in osvežena se je mladina vrnila v Celovec k svojim učnim knjigam.

O uspehih selskih smučarjev ste gotovo že slišali v radiu ali brali v listih pod poglavjem »športni kotiček«. Na tekmovanju v Kleinkirchheimu so od šestih odlikovancev kar štirje Selani prejeli pokal iz rok prevzvišenega škofa. Pri tekmah na Osjoj-

ščici je bil pa Maks Pristovnik drugi najboljši, pri deželnem tekmovanju preteklo nedeljo pa je Herman Užnik med mnogimi tekmovalci zasedel deveto mesto.

Gospodinja Ani, Zvrh, Juginji se je pred par tedni dogodila čudna nezgoda. V hlevu jo je brenila krava tako, da je padla in pri tem na glavi zadobila občutno poškodbo. Močno je krvavela iz rane. Sosed Mirko jo je z avtom takoj peljal k zdravniku v Borovlje, ta pa jo je hitro poslal v bolnico za nezgode. Tam je morala ostati teden dni. Zgubila je medpotom sicer občutno mnogo krvi, a glavno je, da se je ozdravljena vrnila domov.

V bolnici elizabetink se zdravi zaradi srčne slabosti Marija Olip, pd. Froncejka. Želimo ji, da kmalu ozdravi in se vrne k možu Bančetu, ki zdaj samotari in jo že težko pričakuje!

DOBRLA VES — GRABALJA VES
(Gostovali smo)

Človek se že vnaprej veseli, kadar je kam povabljen, ker si je svest, da ga gotovo čaka kakšno veselo doživetje, prijetna zabava v veselju družbi in podobno. Zato smo se dobroliški igralci z veseljem odzvali vabilu Grabalčanov, ko so nas povabili, da bi prišli v nedeljo, dne 28. januarja 1962 gostovat z našimi igrami. Pri Pušniku so nam dali na razpolago dvorano, kjer so tamkajšnji fantje pripravili oder, ki je dobro ustrezal potrebam naših predstav. Napovedano nedeljo opoldne smo se začeli zbirati pri Kavhu, kjer smo se pripravili za nastop. Zelo pa smo bili začudeni, ko smo prišli v dvorano, ker je bila ta že do zadnjega kotička polna radovednih gledalcev, med katerimi so bili tudi taki, ki so da bi čim bolj odigral vsak svojo vlogo.

Za spored so bile pripravljene tri kratke prišli iz precej oddaljenih krajev, kar nas je še posebno veselilo. Zaradi tega smo si vsi igralci in igralke še bolj prizadevali, da bi čimbolje odigrali vsak svojo vlogo. Za spored so bile pripravljene tri kratke

OPOZARJAMO

na Mladje številka 4, ki je tik pred izidom. Naslednje dni jo boste dobili po pošti na svoj dom. Kdor še ni naročen, to še lahko stori na naslov: Uredništvo Mladja, Klagenfurt 1, Postfach 307, Ktn.

Mladje boste lahko dobili tudi v obeh slovenskih knjigarnah!

igre, ki smo jih že prej uprizorili na domačem odru v Dobrli vesi, pri čemer smo čisti dobiček namenili za misijone. Med temi tremi igrami sta pod naslovom »Neustrašena in bojazljivka« ter »Razbojniška jama« enodejanski z dekliskimi vlogami, ki pa so jih dekleta tudi izborno odigrala. Burka v dveh dejanjih »Kmet kot kralj Herod«, ki ima razen Herodove žene same moške vloge, se je tudi posrečila. Upamo, da so bili gledalci z našo prireditvijo zadovoljni, saj so nam to potrjevali njihovi nasmejani obrazi, ko so se po predstavi razhajali na svoje domove. Po končani predstavi smo se podali zopet k sosedu Kavhu, kjer nas je že čakala dobra malica, nakar je sledila še vesela zabava s petjem in šalami v pozni večer. Treba je bilo misliti na pot domov. Kar nas je bilo iz oddaljenih vasi, so se nas usmili č. g. kaplan Adamič in nas prevažali s svojim »sputnikom«, ki je drvel po poldeneli cesti kot raketa, tako da bi bilo marsikoga skoraj strah. Dasi ravno smo prepričani, da so naš gospod kaplan dobro izurjen in spršten vozač, še vendar le bojimo, da bi jih kdaj pri vožnji ne spodneslo in se ne bi zgodilo tako, kot jim je ob priliki miklavževanja povedal Miklavžev spremljevalec, da bo njih »sputnik« frkal še po zraku. Gospod kaplan, saj veste, da Vas imamo vsi radi in da se vsi bojimo za Vas, zato Vas prosimo, da bi pri nevarnih voznjah z Vašim vozilom bolj mislili na zavore, kot pa na plin! Ob koncu izrekamo vsem našo zahvalo: Pušnikovi družini, da nam je dala na razpolago dvorano, Kavhovi družini za prijazno postrežbo in gostoljubnost, in Vam g. kaplan za prevažanje in sploh za ves trud, ki ste ga imeli z nami.

Naše prireditve

ST. RUPERT PRI VELIKOVCU

Katoliško prosvetno društvo iz Globasnice priredi v nedeljo, dne 18. februarja, ob 2. uri popoldne v dvorani Narodne šole v St. Rupertu pri Velikovcu igro

»REVČEK ANDREJČEK«.

Vsi prisrčno vabljeni!

Slov. kulturno društvo v Celovcu

priredi v nedeljo, 25. febr., veseloigro

„PRI BELEM KONJIČKU“

v Kolpingovi dvorani v Celovcu

Začetek ob 7 uri zvečer. Po igri prost zabava s plesom.

Vsi prisrčno vabljeni!

Unjigov Pet'c ščiba

(Nadaljevanje)

Tidruji pa tuj v smieh. Knism vedv kom bi sa kej djov. Ku su sa najedli su vsi šli za devm. Vorbca je prišva pu mizi spravlat. Gvaj Pet'r, glih zata je še ustovu, boš jiedv! Naštuo sm pa t'k ži čokov, vse sm pumetv, s'mu skledu sm še pustiv. Čistu na tihem sm prvliekv odrucv z devčaka, pa puožuv tota na vgv zidu. Ku pa nči rjeakva kaj na jo, sm pa dr rekuv, odrucv sm zot prnesuv. Lej lej Pet'r nata sa še more za nesti! Kak mi je dvaru devu, da ma jz štak puhvoluva. Koj zaan vetr je kej pu nuv, da je anega ut tisteh puobov prnesuv n'tr pr dureh, ku ma je na taritvi držov, ku su ma brili. Kni še vtanuv prav duri zaprt je ži rekuv, Pet'r, aj si prišuv na nevestu gvav, kdō pa sa boš kej ženuv? Pa vič koj zdaj je oafent, zdaj kni kaj s svatovjm. Poale u pusti pridi v svote, pa pubrit sa mrš p'č. Poale pa, aj ma boš kej na ovset puvobuv? Ku je oni t'k g'dlov, mi je pa še m'ne podvu v gvavu, u ja uženov bi sa, sej sa tidruji tuj. Vorbca je pa reakva, oh Pet'r je premugočn, m'ne še noče kor. Oh za bvažideli, ku bi ti vieduva k'k bi ta jas rat sm si misluv, reči si pa knism upov kaj. Če sm drgoče še glih koj doaru pledru meav, t'da pa knism vedv k'k bi kej začav, da bi je puveduv, da bi ju jas ži oatuv. Stav sm na sriet kuhije, pa knism veduv kom bi kej r'ke deav. Vorbci sa je pa nekej t'k dvaru stevu, movu sa je smijova zravnv ku je črepovje umivova. Ti bol tihu si je peva:

Ku bi jas vieduva kieri je moj,
bi mu še kupuva sejma n'coj...

Misluv sm si, kieri... kieri... kieni, koj si kej t'k tumastu poaje? Jas sm tapravi... reči si pa druč nism upov kaj. Poa mi je pa prnjasya an velak piskr moštu, le pi ga Pet'r, če ma glih knuočeš, pa še an velak štrukl kruha mi dova za grieda. Jas sm je glih oatuv reči, da bi ju ži oatuv, je pa šva nekam, gvišnu kaj devat. Ku sm piskr sproznuv sm pa tuj šov napre. Ceavu pot ma je jazuvu, da je knism rekuv, da ju ži očem... T'k sm si misluv duo pa bi vrjav, da je v svote iti štk hudu... Dru-gubart bom pa ži orngi naraduv, ku bu pust. N's sa t'k kni šikovu, ku je oafent. Misluv pa ži knism kaj drujga, ku pa na Vorbcu, doama puveduv pa jo knism kaj. Pust je biev tiste letu bol krotk, t'da sa pa lidi minda rodi ženiju. Sa bom pa še jas, mojduni dal!

Štk pu svetem dnu sm meav zvu notš, da sm za pust kup napravuv. Moke pa zobova za krope, poale pa še za mednce kok zeks. Sm ži glih misluv iti v svote, je pa še tisti koatuv za krope peči stočuv. K'k sm mrv ilat, da sm za novega kup napravuv tota do sviečnce. T'k sm pa tuj misluv, ku sa bom uženuv sa bo sodje jo nucovu. An p'dielk zjutra sm pa bol zguada vstav, da bi sa bol orngi napravuv za svote. Tiste krive perje sm vt'knuv za kvabuk. Pre da sm šov sm sa še v motern špiegv pugvadu... zdaj sm šele viduv, da sm rusast. Nism veduv koj naj poačnem. Pa če je čvavek koj v vejke stiški, si še ži pumoga. Kukor unta h grobnskemu kovoču bom šov, tisti ma bu ži pubriv. Dovta ut kuosovega križa sm šov, mi je prišva pa boba pruoti. Mojmušič sm misluv, a ta je mrv prnesti vroh cvcgn, ku bi štk krotk pust kne biev bi sa kor ubrnuv pa šov zot. Štk pa... kaj pa sm oatuv, zam'žov sm, pa šov

(Dalje na 8. strani)

Iz filmskega sveta

Filmska zvezda — dobra mati

Po razkošnem, razvratnem in sproščenem življenju so najbolj znani ljudje iz filmskega sveta. Zakonolomstvo, nezvestoba in družinske tragedije so med filmskimi igralci na dnevnem redu. K takemu življenju pač največ pripomore nenadno obogatitje tistih »srečnih«, ki jih filmska kritika in filmska publika postavitva med tako imenovane »zvezdnike«.

Toda kot povsod, so tudi tukaj častne izjeme; krivico bi delali mnogim, če bi jih kratko malo uvrstili med to družbo »visoke zlaganosti«. Med temi izjemami so eni, ki so po razočaranjih našli pot do poštenosti, druge pa je ohranila dobra vzgoja ali pa trdna vera.

Tudi italijanska filmska igralka **Rossana Podestà** je na svoji poti do filmske zvezde ohranila svojo mladost v časti in svojega verskega prepričanja se ni nikdar sramovala. Med filmske prvake je stopila, ko je prevzela vlogo Navzikaë v filmu »Odisej«, pri katerem sta sodelovala tudi Kirk Douglas in Silvana Mangano. S svojo nardarjenostjo in pridnostjo je hitro napredovala in danes more kar v petih jezikih sodelovati pri filmski produkciji.

Stara je že štiriindvajset let in je že nekaj let srečno poročena s filmskim producentom Marcom Vicario. Ves svoj prosti čas posveča svoji družini, katero osrečuje jeta dva sinčka. Ko so jo vprašali, kako more združevati svoj poklic z družinskim življenjem, je Rossana odgovorila, da je to prav preprosto: »Jaz hočem biti najprej in predvsem gospodinja in mati.«

Ob neki priliki so ji stavili še več vprašanj o njenem vzglednem družinskem življenju. Na vprašanje: »Na čem naj bo po vašem mnenju zgrajena dobra družina?« je odgovorila: »Zdi se mi, da more dobra družina nastati le iz skupnosti, ki jo oblikuje krščanska ljubezen. Tako sva zrastle midva z možem in podobno vzgajava tudi najine otroke: v spoštovanju do bližnjega, v ljubezni do vsega, kar nas obdaja, in v ljubezni ter veri v Boga.«

Vprašali so jo tudi, kaj je njena največja želja. Odgovorila je s kratkimi besedami: »Biti vedno svojim otrokom dobra mati.« Kot verna mati vzgaja otroke katoliško; povedala je, da so njeni otroci kot prvo molitev znali »Zdravo Marijo«.

Vsako dekle, ki hoče med filmske izvoljence, so mora odlikovati po izredni lepoti. Tudi Rossana je zelo lepa. Nekdo ji je stavil vprašanje: »Ali že morda s skrbjo mislite na tiste dni, ko boste zgubili svojo lepoto?« Ona pa je ravnodušno odgovorila: »Na svojo lepoto vobče ne mislim. Prepričana sem, da tega niti opazila ne bom. Sicer pa kdo ve, če sem vobče lepa.«

Priče mi boste . . .

Neka 22-letna ruska dijakinja je izpovedala angleškemu izletniku, da sovraži komunistični režim. K temu jo je pripravil lastni oče, ki je pred kratkim umrl, čeprav je bil sam višji funkcionar v stranki.

V razgovoru je inozemskemu turistu razkrila tudi svoje versko gledanje. Čeprav je v šolah bila vzgajana popolno brezbožno, jo je vprašanje o božji eksistenci vedno zelo zanimalo. Vedno znova si je stavljala vprašanje: »In vendar, morda je pa le Bog?«

Kakor so na ljubljanski univerzi visokošolci na vprašanje, kakšna je njihova verska opredelitev, odgovorili, da 80 odstotkov študentov izpoveduje svojo pripadnost h katoliški Cerkvi, se je podobno zgodilo pred kratkim tudi na Poljskem. Na neki varšavski šoli je le 10% dijakov izpovedalo svoje brezbožno prepričanje. Študentje, ki že leta poslušajo v šolah pouk v materialistični filozofiji, kakor je v tamošnjih učnih načrtih, so v svojih nalogah jasno izpovedali, da priznavajo nauk o božjem stvariteljskem delu sveta.

Kot poroča poljski brezbožni list »Argumenty«, so študentje zapisali: »Ker je svet in vse, kar je na njem, iz materije, kratkoma ne razumem, od kod izhaja materija — saj je vendar morala biti od nekoga ustvarjena.« Neka študentka pa izjavlja, da jo vera v Boga zelo osrečuje, dočim bi jo brezverstvo onesrečilo. Njen sošolec pa je zapisal v nalogi: »Pogosti stik z Bogom mi daje moči, da premagujem v sebi slabo: kajenje, alkohol in podobno, ker je škodljivo moji rasti.«

Delavec o Cerkvi

Delavec je bil božji Sin; tako je postal podoben njim, ki najbolj občutijo težo prekletstva: V potu obraza boš jedel svoj kruh. Toda zgodilo se je, da so prav tisti, med katere se je božji Sin uvrstil, v zadnjih desetletjih kar v trumah zapuščali njega, ki edini more vrniti zapostavljenim in brezpravnim človečanske pravice. To žalostno dejstvo, da se je delavstvo v taki meri oddaljilo od Kristusa, imenujejo največjo sramoto dvajsetega stoletja. Ta odpad je zavzel tolikšne mere, da so delavska področja sredi krščanske Evrope postala že prava misijonska področja.

Kje so vzroki? Prav gotovo silna brezbožna propaganda in zakrknjena nepopustljivost »krščanskih« podjetnikov.

Kaj pa Cerkve? — Čeprav je vedno oznanjala Kristusov evangelij božje ljubezni in krščanske pravičnosti, morda le ni pravočasno spoznala potreb časa? Kaj pravi k temu mož, ki je izšel iz vrst delavstva?

Severnoameriški sindikalist in socialni delavec **Richard L. G. Deverall** pripoveduje v članku »Tako je bilo« (Social Order, 1961), da je bil katoliško vzgojen in hodil v katoliške šole. Ko pa je iskal zaposlitev, je bil odklonjen zato, ker je bil katoličan. Videl je tudi, da krščanska načela niso upoštevana v delovnih odnosih. Sam je poznal okrožnico Leona XIII. »Rerum novarum«, dočim je bila velikemu številu katoličanov njegove dobe tuja.

V dobi gospodarske krize po letu 1929, ko se je delavstvu storilo toliko krivic, so v cerkvah še vedno pridigali samo o krščanskih čednostih in vabili vernike, da naj se vpišejo v Društvo Najsvetjšega imena.

„Grče“ na šentjanškem odru

Na šentjanškem odru pri Tišlarju smo zadnjo nedeljo zopet videli nekaj povsem novega. Igrali so igro »Grče«, katero je priredil Zdravko Novak po istoimenski povesti Slavka Savinška; povest je že pred vojno izdala Mohorjeva družba. Snov je vzeta iz trdega življenja naših kmetov, ki so kakor grče zakopani v svojo zemljo, delo in ponos.

Krstna predstava te drame je bila pred tremi leti v Ameriki in veliki prijatelj Koroške pisatelj Karel Mauser je ob tej priliki zapisal: »Krstna predstava je bila to in lahko rečem, da je krst dobro prestala. „Grče“ so pokazale, da so dobra igra in vredna, da prično svojo pot po slovenskih odrih po Ameriki. In ne samo tod. Prav bo, če pride igra tudi na Primorsko in Koroško. Nekaj novega je in bo ljudem

Niso se pa dotaknili perečega problema brezposelnosti, krivic, ki so se godile delavcem, kako pomagati ljudem brez dela, strehe in hrane v mrazu. Marsikateri delavec, ki je redno hodil v cerkev, jo je zapustil. Le redki izmed katoličanov so branili delavstvo, med temi v prvi vrsti kardinal Gibson, pater Peter E. Dietz in apostolski pater John A. Ryan. Toda veliko duhovnikov po župnijah je v tistih dneh mirno obiskovalo samo bolnike ali pa so igrali golf.

To so bili izredno nevarni časi za katoliško Cerkev. Tudi življenjski ideal katoliškega izobraženca je bil denar. Ozračje se je spremenilo, ko je nastopil pater Coughlin s svojimi radijskimi govori. Ko je bil ameriški kapitalizem na tleh, je bila beseda patra Coughlina glas iz puščave. Posredoval je Amerikancem socialni evangelij in nauk Cerkve. Njegovi govori so bili naslednji dan predmet razgovorov in debat v pisarnah, delavnicah in tovarnah. V marsičem je bil dejanski predhodnik socialnih reform poznejšega predsednika F. D. Roosevelta.

Pretrajljiva kritika katoliškega socialnega delavca, ki velja kot veliko izpraševanje naše vesti; nele duhovnikov in cerkvenih predstavnikov, marveč vseh, ki s ponosom nosijo krščansko ime. Obenem pa je to eden številnih ključev, ki nam razodevajo, da delavci pričakujejo, da jim tudi duhovniki v cerkvi in izven nje govorijo o njihovih življenjskih problemih, obsodijo javno krivico, se zanje zanimajo in nakazujejo rešitve v moči evangelija.

blizu. Saj je to drobtina naše preteklosti, vredna, da jo vidijo tudi drugi.«

Tako je igra priromala tudi na Koroško in v št. Janžu je doživela svojo prvo predstavo pri nas. Čeprav pisatelj nekoliko drzno obdeluje problem — v izrazih in motivih neizprosno razgali in obsoja zlo — je igra kmalu osvojila gledalce. Osrednji vlogi: Vršan, neuklonljiva grča na svoji kmetiji, in župnik Mihael, neizprosni glasnik božje ljubezni in božje pravičnosti, sta v dovršenem podajanju dala igri svojo vrednost. V lepi skladnosti z njima so tudi mladi Klemen, njegovo dekle Liza, samozavestna Vršanova Mana in oba Belcjana rešili svoje vloge. Kakor vsebina, tako je tudi igranje zares pripomoglo, da so »Grče« pri nas dokazale, da so vredne, da prično svojo pot po naših odrih.

Povej mi kaj kuhaš, pa ti povem, kaj si

Neki pariški časopis je objavil zanimivo študijo, kaj je moč sklepati o značaju gospodinje na osnovi tega, kar kuha in kako to kuha.

Po omenjenem časopisu je žena, ki rada uporablja dišave in pogosto postavlja na mizo ostra jedila, živahna in temperamentna in ljubi morda celo ekscentrične in nenavadne stvari. Ne slovi zaman živahnost madžarskih žen, ki tako rade papricirajo svoja jedila. Popolnoma drugačen je tip žensk, ki ljubijo močnate in mlečne jedi. Te so materinske, pripravljene pomagati, zaokrbnjene za zdravje svoje družine, nežne in prijazne. Kakor ji pri jedi ni toliko za pikanten okus za njeno hranilno vrednost, tako so tudi same solidne in zanesljive. Zavedajo se, da ogroža slaba jed zakonski mir in se zato izogibajo kuhinjskim eksperimentom.

Razmeroma redko najdemo žene, ki so v kuharski umetnosti posebno iznajdljive. Spoznamo jih v pripravljanju pikantnih omak, kar je kot znano ena od najtežjih, pa tudi najhvalečnejših nalog v kuhinji. Te žene nimajo domislekov in okusa samo pri pripravljanju jedi, ampak so tudi sicer duševno živahne ter se stalno zanimajo za vedno nove. Eksperimenti in družabnost so jim v veliko veselje. Moškim povzročajo včasih težave, ker so zahtevne.

V mnogih gospodinjstvih najdemo močno in obilno kuhinjo, toda brez velikih sprememb. Žene, ki stojijo tu za štedilnikom, so trezne, preproste. Na prehrano gledajo le kot na sredstvo za ohranitev življenja in ne kot na posebno umetnost. Duševna vprašanja so jim večinoma tuja. Vendar znajo te žene delati in zadovoljiti družino.

Mične in prav posebne vrste so tiste žene, ki prinašajo rade na mizo sadje, solato, surovo hrano in podobno. Te žene so razgledane, sproščene, ljubke in ljubijo naravo. Običajno gre za vedre in netežavne značaje, medtem ko tiste žene, ki upoštevajo pri sestavi jedilnika vitamine in vrednost kalorij, niso vedno velike kuharske umetnice, večinoma pa intelektualke in grede tudi sicer v življenju na delo načrtno in premišljeno. Te žene so navdahnjene bolj razumsko kot umetniško.

Dejstvo, da ljubi kaka žena posebno kisle jedi, še ne dokazuje kislega značaja, ampak nasprotno sončen značaj poln humorja. Navdušenje za pudinge in sladkarije daje pogosto sklepati na čustven, iskren značaj, pri čemer pa včasih ni izključena površnost.

Žene, ki prinašajo na mizo mnogo mastnih jedi, so večinoma nekoliko bolj rejene in počasne, vendar pa prijazne in prijetne.

Preskrbite si novo „Vero in dom“

Že nekaj časa sem čakal, kdaj izide prva številka novega letnika naše revije »Vera in dom«. Zato sem z veseljem bral v zadnjem »Našem tedniku«, da je že v tisku. Z zanimanjem sem jo vzel včeraj v roke in morem reči, da nisem bil razočaran. Predstavlja se v novi obleki, moderno in privlačno urejena. Vesela ugotovitev in vesela poživitvev.

Tudi v pogledu vsebine je našla svojo pot in bo nudila vsakemu nekaj. Kdo bi mislil, da začenja ta list že svoje 14. leto izhajanja! Čast vsem tistim, ki so jo doslej urejevali in ki so pri njej na ta ali oni način sodelovali.

V tej številki beremo zanimivo popisovanje doživljajev preprostega čevljarja na poti po Sredozemskem morju. Kar vprašujem se, kakšno bo nadaljevanje. Ljubiteljem povesti »Božja planina« je ustrezno z njenim nadaljevanjem. Da so prišli ugankarji spet na svoj račun, je razumljivo. Da krasijo številne pesmice to številko, ni treba posebej poudarjati. Opozoril bi pa rad na več krajših člankov, ki bodo pritegnili naša dekleta in naše žene, pa tudi druge, da bodo brali vse od začetka do kraja in o zgodbah potem govorili in razpravljali. Vse drugo pa boste zvedeli, ko si boste oskrbeli to zanimivo številko novega letnika.

Pozanimajte se zanjo pri krajevnih poverjenikih ali pa pišite naravnost na upravo: Vera in dom, Viktringer Ring 26, Celovec! Zimski časi nas vabijo k branju, zato toplo priporočamo nakup te revije. Vsem prijateljem dobrega in domačega branja priporočamo in jih pozivamo, da se zavzamejo za širjenje tega lepega mesečnika. Od števila naročnikov zavisí izhajanje lista, zato na plan vsi apostoli dobrega tiskal! Vprašajte prijatelje in prijateljice, če ga že imajo. Dobro delo boste izvršili.

Hladilnike, pralne stroje, električne motorje in vse električne predmete pri

Johan Lomšek

Št. Lipš, Tihoja, p. Dobrla ves

Plačila tudi na ugodne obroke

Športni kotiček

HOKEJ NA LEDU:

ZA KONEC SE TESEN PORAZ NA DUNAJU
WEV: KAC 4:3 (2:1, 1:2, 1:0)

Z zmago nad najnevarnejšim rivalom iz Celovca si je letošnje državno prvenstvo osvojil brez izgubljenih točk Dunajski orsalski klub — podvig, ki je pred dvema leti uspel letošnjim velikim porazenem, ki se morajo zadovoljiti s tretjim mestom, ker ima tirolski IEV nekoliko boljše količnik golov.

Odločilno tekmo na Dunaju sta vodila tirolska sodnika, ki sta po vseh časopisja storila vse, da bi onemogočila zmago Atletikov in s tem možnost, da bi IEV zasedel zadnje mesto. Tekma je bila groba, vendar izredno dramatična. Dunajčani so zmagali, kot v Celovcu, po zaslugi dveh Kanadčanov, ki sta dosegla 3 gole.

Atletiki so v preteklem tednu gostovali po Jugoslaviji, kjer so igrali kot partner domače reprezentance, ki se pripravlja za svetovno prvenstvo. V treh igrah so dosegli zmago s 8:5, 8:5 in 7:2. Tekmam je prisostvovalo rekordno število gledalcev (4000, 6000, 7000), ki so bili brez izjeme navdušeni nad igro gostov iz Celovca. Jugoslovansko reprezentanco sestavlja kompletno moštvo Jesenic, ojačano z nekaterimi igralci iz Ljubljane in Beograda.

Tudi avstrijska reprezentanca se pripravlja za svetovno prvenstvo. V prvi tekmi je katastrofalno izgubila proti nemškemu moštvo SC Riesensee. V kratkem bomo videli tudi v Celovcu, sestavljeno iz izbranih igralcev KAC in WEV — ko se bo pomerila z sedmimi Kanadčani avstrijskih klubov in ostalimi igralci Atletikov.

SMUCANJE

VENDAR SVETOVNO PRVENSTVO V CHAMONIXU!

(PRVI USPEH AVSTRIJSKIH MLADENK)

Na ponovnem zasedanju mednarodne smučarske federacije je bilo kljub zavrnitvi vizumov vzhodnonemškimi smučarjem s strani zahodnih držav sklenjeno, da se svetovno prvenstvo vseeno vrši. Ruska ekipa je iz solidarnosti z vzhodnimi Nemci odpotovala domov. Zaradi tega je v nevarnosti tudi svetovno prvenstvo v hokeju na ledu, ki se ga v primeru zapostavljanja vzhodnonemških športnikov ne bosta udeležili SSSR in ČSSR — torej vrh evropske kvalitete, kar bi seveda močno zmanjšalo pomen te velike športne prireditve.

V kvalifikacijskem tekmovanju so se razen Schranza vsi avstrijski vozači slaloma plasirali z izredno težavo za finale. Vendar ti rezultati še ne pokažejo pravega razmerja sil, saj so športniki razumljivo štedili svoje moči za finalna tekmovanja.

Kot prva konkurenca je bil na sporedu veleslalom za dame, v katerem je osvojila naslov svetovnega prvaka trenutno najboljša smučarka na svetu Marianne Jahm. Drugo mesto je zasedla rutinirana Erika Netzer, torej izreden uspeh avstrijskih smučark. Hecher in Haas sta se plasirali na 9. oz. 12. mesto.

O oralnem zaščitnem cepljenju proti otroški paralizi

(Nadaljevanje in konec)

Sabinovo cepivo je popolnoma brez vsakega okusa in brez vsakih neprijetnih stranskih učinkov. Zakaj pa cepijo zdravniki trikrat? Otroško paralizo namreč lahko v splošnem povzročijo trije različni povzročitelji oziroma virusi, in sicer tip I, II in III. Zaradi tega cepijo sedaj v predpisanih presledkih z vsemi tremi tipi posebej.

Po odredbi avstrijskih oblasti se je vršilo cepljenje s tipom I od 20. novembra do 9. decembra 1961, cepljenje s tipom III je določeno za čas od 22. januarja do 6. februarja letos in cepljenje s tipom II v času od 26. marca do 10. aprila 1962.

Od 20. novembra do 9. decembra 1961 so cepili s tipom I v Avstriji 2 milijona 600.000 oseb. Pri nobenem cepljencu niso ugotovili kake okužbe z otroško paralizo in tudi nobenih komplikacij, ki bi bile v vzročni zvezi s Sabinovimi klicami. Ob tej priložnosti opozarja višja oblast v Avstriji, da nudi prvo cepljenje zaščito samo proti okužbi s povzročiteljem štev. I. Kdor hoče biti zaščiten tudi proti okužbi z virusi vseh treh znanih tipov, se mora udeležiti tudi drugega oralnega cepljenja v času od 22. januarja do 6. februarja in tretjega oralnega cepljenja v času od 26. marca do 10. aprila letos. Zdravstvena oblast izrecno poudarja, da se ne sme udeležiti drugega in tretjega oralnega cepljenja, kdor je zamudil prvo cepljenje, ki je bilo v pozni jeseni lanskega leta. Te zamudnike bo pozvala oblast k zaščitnemu cepljenju čez eno leto. Zdravstvena oblast namerava nadalje v letošnji jeseni še enkrat oralno cepiti že cepljene osebe in sicer z vsemi tremi tipi hkrati.

Za brezplačno javno cepljenje proti otroški paralizi je dala višja zdravstvena oblast v Avstriji na razpolago ameriško cepivo, ki popolnoma odgovarja strogim predpisom te oblasti. Poleg javnega cepljenja pa je mogoče tudi cepljenje pri privatnem zdravniku v času predpisanih terminov.

Oralno cepljenje po dr. Sabinu ne priporočajo samo najbolj ogroženim starostnim skupinam, to je otrokom in mladostnikom v starosti od končanega tretjega meseca do 21 let, temveč brezizjemno tudi vsem odraslim.

Profesor Albert B. Sabin je podal 29. septembra 1960 na Dunaju referat o številu dosedanjih cepljencev in o poteku oralnega cepljenja. Po tej metodi je bilo do konca septembra 1960 cepljenih 90 milijonov oseb, med temi samo v Rusiji 65

milijonov; seveda pa je to število že davno visoko prekoračeno.

Sovjetska Rusija nudi kaj zanimivo sliko, ker je bilo Sovjetski zvezi v 5 velikih pokrajinah cepljenih 13 milijonov prebivalcev s Salkovim cepivom, to je z injekcijami. V teh kontroliranih pokrajinah se je pojavilo poleti 1960 vključno cepljenju dokaj slučajev otroške paralize, dočim je na ozemlju, kjer je bilo izvedeno oralno cepljenje po Sabinu, izostal poletni porast obolenj.

V Češkoslovaški republiki je bilo leta 1960 cepljenih tri in pol milijona otrok; meseca marca so jih cepili s tipom I, aprila pa s tipoma II in III. Po tem cepljenju niso ugotovili nobenih ohromitev, razen dveh slučajev otroške paralize, ki pa nista bila cepljena in ki sta dopotovala iz inozemstva.

Na Madžarskem je bilo decembra 1959 cepljenih več ko 90 odstotkov otrok, in sicer v starosti od 3 mesecev do 15 let s tipom I, v januarju 1960 s tipom III in v februarju 1960 s tipom II. Cepivo je pripravila ruska skupina. Od julija do septembra so bili prijavljeni samo trije paralični slučajji, pri katerih pa niso mogli ugotoviti nikakega virusa otroške paralize. Najbrž je šlo za centralno živčno obolenje drugega izvora.

V Vzhodni Nemčiji so cepili aprila 1960

Nazaj k naravi — prek športa!

V »Ameriški domovini« od 5. 12. 1961 smo brali poročilo o preskusih ameriške mladine o njihovi telesni sposobnosti, ki se glasi:

»Preizkusi telesne sposobnosti v vrsti šol, javnih in zasebnih, po vsej deželi so pokazali, da je komaj polovica ameriške mladine sposobna vršiti vaje, ki veljajo kot znak zdravega, normalno razvitega mladega človeka.«

Preskusa se je udeležilo okoli 200.000 šolarjev obeh spolov. Težje preskuse je uspelo napraviti komaj eni desetini vseh, povprečne pa okoli polovici.

Poročilo o preskusih pravi, da bi bilo mogoče doseči veliko izboljšanje telesne sposobnosti ameriških šolarjev, če bi morali ti sistematično vršiti vsak dan vsaj 15 minut odgovarjajoče telesne vaje.«

Tako je v Ameriki. Prav ista slika se pojavlja tudi drugod po svetu in Evropa prav nič ne zaostaja v tem pogledu za dru-

— pet milijonov oseb s tipom I. Za nadaljevanje cepljenja s tipoma II in III so se pa prijavili po petih tednih 4 milijoni oseb. Cepljenje je poteklo brezhibno.

V Jugoslaviji, se je pojavila v okraju Kragujevac poleti 1960, leta epidemija otroške paralize; oblasti so se odločile, da cepijo kljub epidemiji. V mesecih julij in avgust so izdali en in pol milijona doz oralnega cepiva. Med cepljenjem je število obolenj tako padlo, da po treh tednih že niso več ugotovili nobenega novega slučaja otroške paralize.

V mestu Cincinnati v Ameriki, iz katerega prihaja Sabinovo cepivo, so cepili 68.000 otrok v starosti od 3 mesecev do 6 let, čeprav je bilo prebivalstvo cepljeno že s Salkovim cepivom. Med akcijo ni bil prijavljen noben slučaj otroške paralize.

Dr. Sabin je trdno prepričan, da se bo v doglednem času posrečilo, z njegovim cepivom popolnoma iztrebiti viruse, ki povzročajo okužbe z otroško paralizo. Do sedaj je važno, da cepijo zdravniki prebivalce z oralnim cepivom vsaki dve leti znova. Koliko časa bo človek po cepljenju zavarovan pred ponovno okužbo z otroško paralizo, pa bo v prihodnjih letih podalo temeljito proučevanje cepiva, oziroma cepljenja in opazovanje cepljencev.

Pripominjam, da ni zdravila, ki bi ozdravilo otroško paralizo ali zaustavilo potek, če je bolezen že izbruhnila. Edina obramba pred to strašno boleznijo je pravočasno zaščitno cepljenje. Dr. Jože Glantschnig

gimi. Edino toliko je mladina onstran morja pred mladino na tej strani — kar se namreč negativnega stanja v telesni sposobnosti tiče — v kolikor je tamkaj bolj razširjena motorizacija in industrija. Velikomestno življenje in civilizacija ter moderne pridobitve so močno pokvarile današnjo mladino, ki je postala neverjetno mehkužna in ki se je odtegnila naravi. Čim več ugodnosti jim nudi sodobna tehnika, tem manj se brigajo za svoje zdravje in tem manj imajo stika z naravo. Oni gredo pač svojo pot naprej ne meneč se za opozorila in opomine odgovornih činiteljev, ki se zavedajo strahotnih posledic, ki morajo slej ko prej slediti, če ne bo nastal pravočasno temeljit preobrat. Tako daleč smo namreč že prišli, da se mnogim ljudem že ne ljubi več hoditi in mislijo, da morajo še za tako kratko pot uporabiti svoj avto ali javni omnibus.

Smučanje je najlepši in najbolj zdrav zimski šport. Ogromne so množice, ki se z dilcami podajajo na gorske vrhove, kjer uživajo blagodat višinskega sonca in zraka. Škoda je le v tem, ker je med temi množicami malo pravih športnikov; ne mislim športnikov-tekmovalcev, temveč takih smučarjev, ki drsijo na svojih smučeh po gorskih terenih in delajo izlete in se čim manj poslužujejo gorskih vzpenjač. Mnogo je takih, ki se ure in ure sončijo, ker jim gre predvsem zato, da postanejo temne polti.

Še značilnejša v tem pogledu je slika poleti ob obalah rek, jezer in morja, kjer naltimo na ogromne množice kopalcev. Saj se podaja vsakdo v vodo, vendar je premnogo takih, ki se samo toliko zmočijo, da se malo ohladijo, sicer se pa po cele dneve pariyo na soncu zgolj zato, da postanejo črni kakor zamorci, ker je to pač moderno, ker tako zahteva današnja doba. Namesto, da bi precejšen del kopalnega časa prebili v vodi in plavali, kar bi bilo za njihovo zdravje neprecenljive vrednosti, pa poležavajo in se dolgočasijo ob obali. Na soncu smemo biti le toliko časa, dokler nam to prija; dolgočasno sončenje je nespametno, ker zmanjša duševno in telesno sposobnost za delo, prekomerno pa postane lahko tudi nevarno. Zato se ne smemo čuditi, kadar vidimo vrhunske športnike in rekorderje, ki so celo v največji vročini beli kot sneg, kajti oni se izogibajo sonca, ker hočejo svoje sile in telesne sposobnosti uporabiti pri svojih športnih podvigih. To sicer tudi ni pametno in bi lahko rekli nenaravno, vendar oni vsaj delno lahko opravičijo svoj postopek, namreč radi boljših športnih uspehov.

Navedli smo torej dvoje vrst športov, zimskega in letnega; obadva naj bi mladina temeljito gojila radi povečanja svojih telesnih sposobnosti. Seveda imamo kraje (in s tem v zvezi ogromno mladine), kjer ta dva športa ne prideta v poštev, ker ni zime ali pa so brez vode. V takih krajih si

Oknice iz umetne snovi

Okenske okviri in oknice iz umetne tvarine, ojačane s steklenimi vlakni, so idealna nova iznajdba za bodoče hiše. Takih okenskih okvirov ni več treba pleskati, ne gnijejo in ne rjavijo in se tudi ne raztegnejo ali skrivajo. Razen tega so neizgorljivi, Oknice, ojačane s steklenimi vlakni, imajo razen tega znotraj penasto jedro, zaradi česar tvorijo do sedaj še nedoseženo toplotno izolacijo in se tudi ne potijo. Zaradi odlične trdnosti je iz nove tvarine možno izdelovati tudi taka velika okna, ki so jih do sedaj lahko napravljali le z jeklenimi okviri. Vse slabe strani kovinskih in lesenih okvirov odpadejo. Cena pa ni dosti večja kot pri dosedanjih običajnih lesenih okvirih.

Vrednosti prejemkov v naravi za leto 1962

Z veljavnostjo od 1. februarja so bile deloma povišane vrednosti prejemkov v naravi v zvezi z davčnimi odtegljaji od delovne plače in za socialno zavarovanje (Sachbezugswerte für Zwecke des Steuerabzuges vom Arbeitslohn und der Sozialversicherung).

Vrednosti za popolno oskrbo (volle freie Station) so:

a) za delojemalce, ki niso podvrženi socialnemu zavarovanju za nameščence, mesečno 408.— šil.

b) za delojemalce, ki so podvrženi socialnemu zavarovanju za nameščence, mesečno 471.— šil.

c) za nameščenske ali delavske vajence, če ni nobene posebne določbe v ustrezni kolektivni pogodbi, mesečno 270.— šil. Vrednosti za obleko, čevlje in perilo so:

a) za moško obleko 900.— šil., b) za žensko obleko 280.— šil., c) za par čevljev 240.— šil., d) za garnituro perila (srajca, spodnje hlače, nogavice in robec) 160.— šil.

Vrednosti lesnih deputatov znašajo: a) za kub m. trdega ali mehkega lesa 144.— šil., rabljenega lesa pa 54.— šil.

Na zahtevo bodo upravičencem natančno besedilo uredbe finančni uradi in uradi socialnega zavarovanja brezplačno stavili na razpolago.

Smetana v tabletah

Neka danska tovarna je začela izdelovati tablete iz smetane, ki jih je treba le vreči v toplo kavo in že je v njej točena sladka smetana. Tablete so do polovice iz mlečnega sladkorja in imajo 38 odstotkov maščobe. Smetana v tabletah bo posebno dobrodošla zlasti potrošnikom, ki težko pridejo do sveže smetane. Tablete se ohranijo namreč na suhem in v hladu tri do štiri mesece.

moramo pomagati s talno telovadbo in gimnastiko ter s teki, skoki in plezanjem. To so pa obenem tudi telesne panoge, ki se dajo povsod in ob vsakem letnem času izvajati in katere mora imeti v svojem programu vsak učitelj, ki se bavi s telesno vzgojo mladine. Še igre z žogo bi pridejale in potem naj bi bil to program — če bi ga mladina vsak dan gojila po pol ure — ki bi ji prinesel one telesne sposobnosti, ki so za vsakega mladega človeka nujno potrebne.

Na svetovni telovadni prireditvi, ki je bila preteklo leto v Stuttgartu in se naziva gimnastrada, so razne narodne skupine pokazale v obširnem in zelo pestrem programu izredno mnogo zanimivosti na polju telesne kulture. Od talne telovadbe, gimnastike in raznih plesov pa do vrhunske orodne telovadbe je bilo toliko koristnega in novega, da se smelo reče, da so vsi narodi pokazali smer svoje telesne kulture in da so se mogli drug od drugega nekaj naučiti. Prav povsod pa je bila v ospredju ritmična smer modernih telesnih vaj, ki se dandanes uveljavljajo v vedno večji meri. Strokovnjaki so si bili edini glede naravnih drže in edinstvenega koraka telovadkinj iz skandinavskih dežel: švedskih, finskih in danskih. Njihova finesa, prožnost in obenem naravna strumnost je zadivila vsakogar. Ni bilo nikake trdote v njihovih izvedbah, četudi so bili udje stegnjeni, kajti nato sledeča priložnost je mišice sprosti. Ne smemo njihove strumnosti primerjati s pruskim korakom nacističnih oddelkov, ki so v defileju skoraj do glave visoko dvigali noge in udarjali ob tla, da se je zemlja tresla. To je bila sicer tudi struna, vendar ostro odsekana in neritmična trdota protinaravnega gibanja.

Mi hočemo nazaj k naravi, ker boljše poti ni. Ivo Kermavner

Nekaj o črnih kozah

Zadnjih štirinajst dni smo v časopisu srečavali veliko bolj ali manj vznemirljivih poročil o pojavu črnih koz v nekaterih evropskih mestih. Zaradi vsega tega so se začeli ljudje po več desetletnem presledku zopet zanimati.

Črne koze so bile pred več stoletji strah in trepet vsega sveta, ker so se pojavljale v velikih epidemijah in ker je za njimi umirala skoraj polovica obolelih. Angleški zdravnik Jenner je v svoji dolgoletni praksi opazil, da ljudje, ki so se zaradi stika z živalmi okužili z nenevarnimi kravjimi kozami, nikoli ne obole za pravimi kozami. Že leta 1796 je pričel ljudi načrtno okuževati s kravjimi kozami, da bi le-ti tako postali imuni zoper prave črne koze. Tako se je začel boj proti tej bolezni davno prej, preden smo spoznali virusnega povzročitelja. Postopek se kasneje ni več bistveno spremenil, čeprav pridobivamo danes cepivo nekoliko drugače. Še vedno pa je cepljenje z virusom kravjih koz edino uspešno orožje v boju proti tej bolezni. Velika večina držav je sprejela cepljenje proti kozam kot prvi protiepidemični ukrep, ki je to bolezen marsikje popolnoma zatrl. Bolezen pa je zaradi ekonomskega izkoriščanja in z njim združene gospodarske, kulturne in zdravstvene zaostalosti ohranila svoja žarišča v Aziji in Afriki, od koder preti ostalemu svetu.

Bolezen, za katero je sprejemljiv vsak necepljen človek naznanjajo najprej splošna pobotost in izpuščaji, ki se v nekaj dneh razvijejo v mehurčke. Ti se zagnoje in pokrijejo s hrastami. Ko se posuše, počasi odpadejo, na koži pa ostanejo na gosto posejane okrogle brazgotine. Izpuščaje je več na udih kot po trupu, več na vboklinah kot na vdrtih delih telesa. Umrljivost je visoka, tudi po 30 odst. Bolezen pa ima

večkrat tudi lažjo obliko in lahko, nastopi tudi pri ljudeh, pri katerih je imuniteta po cepljenju močno popustila.

Širi se s kapljicami iz dihal, na kratke razdalje tudi z zrakom, zlasti v zaprtem prostoru, lahko pa tudi s predmeti, ki se jih je bolnik dotaknil. Tudi posušene in odpadle hraste so kužne. Bolnik je najbolj kužen v prvih dneh bolezni, vendar pa tudi kasneje, dokler spremembe na koži spet popolnoma ne izginejo, kar traja 2 do 3 tedne.

Ker so črne koze tako nevarna bolezen in ker še vedno obstajajo njih žarišča po svetu, se je preprečevanje prenosa okužbe uredilo z mednarodno konvencijo. Svetovna zdravstvena organizacija vedno obvešča o okuženih področjih, da bi se zavarovale z določenimi mednarodnimi protiepidemičnimi ukrepi. Te ukrepe izvaja na svojih mejah vsaka država sama.

Sistematično, dolgoletno obvezno cepljenje proti črnim kozam nam je zagotovilo kolektivno imuniteto, ki je najpomembnejše varstvo pred epidemijami. Otroke, ki iz kakršnihkoli razlogov niso bili cepljeni, in so stari od 3 do 17 let, sedaj ni priporočljivo cepiti, ker so pri prvem cepljenju v tej starosti najbolj sprejemljivi za komplikacije. Cepili bi jih kljub temu le, če bi bili res neposredno ogroženi, kar pomeni, če bi imeli tudi primere te bolezni. Starčje ljudi pa lahko cepimo brez omejitev. Ponovno se lahko cepi (revakcinira) ljudi, ki to posebej žele. Cepljenje opravi zdravstveni zavod, ki ga za svoje območje določi občinski ljudski odbor.

Po službenih podatkih za sedaj ne moremo ugotoviti tendence širjenja črnih koz v Evropi, zato prevelika zaskrbljenost ni utemeljena.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Pred dvajsetimi leti

(Nadaljevanje in konec)

II.

Tu v vojaški pisarni sem moral zopet na kolena in med psovkami »Saufpfaff!« »Christusjünger!« in slično sem moral spravljati v red knjige in papirje, ki so ležali vse križem po sobi. Naenkrat se en gestapovec (Gestapo pomeni: Geheime Staatspolizei) domisli: »Bringen wir zum Pfaffen noch den Isidor! Das wird eine fische Gesellschaft sein.«

In privlekli so od nekod Josipa Petejana, ml., črkostavca v »Ljudski tiskarni« v Mariboru, na katerega so imeli posebno jezo. In tako sva menda eno uro med raznimi ljubeznivostmi, ki so jih sipali na naju, pospravljala pisarno. Ker se je Petejan nekoliko preveč približal oknu, je moral za kazni prah z njega lizati. Gestapovci pa so se medtem krepčali iz ogromne pletenke, ki so jo gotovo kje rekvirirali.

Ko sem javil, da sem knjige zložil na police, je gestapovec zakričal nad menoj, da nimam ničesar govoriti in mi z bajonetom zmetal knjige po tleh rekoč: »Ein Pfaff taugt sonst so zu nichts, als daß man ihn umbringt.«

Ko sva slednjič s Petejanom do zadnjega papirčka očistila pisarno, so njega naglani spat, meni pa so porogljivo dejali: »Auf den Herrn Pfaffen wartet noch eine Extraarbeit.« In moral sem iti iz neke sobe nosit težke slamnjače v kot hodnika in si »im Laufschrift«. Če nisem dosti hitro tekkel, so nad menoj kričali, mi pretili z bajonetom in me suvali s puškinim kopitom. Pri tem suvanju sem se s težko slamnjačo nekoliko opotekel, oni pa so zadaj začeli kričati: »A, besoffen auch noch dazu!« In so me še huje suvali od vseh strani ter kričali: »Lauf, Pfaff! Kannst du saufen, so wirst du auch laufen!«

Prišel sem v sobo, ki je bila že polna jetnikov-civilistov. Zbit in zmučen sem se vrgel na drobljeno slamo. Kar zakriči eden: »Der Kerl lacht noch. Marsch, auf, noch einmal arbeiten!« In so me silili, da grem še enkrat delat, dokler ni vendar eden rekel: »Für heut' hat er schon genug,« narkar so me pustili.

Prišel je pa ponoči vsake četrte ure v sobo gestapovec z nasajenim bajonetom ter nas zmerjal in nam grozil.

Drugi dan, velikonočni torek, ob pol česti uri zjutraj pride zopet gestapovec, sva brne in mi veli, da moram z njim. Gnal me je k slamnjačam, ki sem jih ponoči nanosil skupaj, in mi ukazal, da jih moram zložiti lepo drugo vrh druge. Nekaj časa je šlo, a kup je postajal vedno višji, delo vedno težavnejše, moj mučitelj pa vedno nasilnejši. Razen tega pa so se

začele na meni vedno bolj kazati posledice prestale neprespane noči. Pretrpel sem hud živčni pretres, vedno slabše mi je prihajalo, tresti sem se začel po vsem životu.

Gestapovec pa je vedno bolj silil vame, da moram hitreje delati. Z zadnjim odporom, ki sem ga zbral še v sebi, se usedem na slamnjače in pravim: »Ich arbeite nicht weiter, weil ich nicht mehr arbeiten kann.« On pokonci, kriči, mi grozi z bajonetom, a jaz rečem mirno: »Sie können mich auch erschüssen« in sedim naprej. Še je kričal, a naposled me je sesuval v sobo nazaj.

Šele sedaj sem opazil nekatere znanke iz Maribora. Pod vtisom prestale noči si še glasno govoriti nismo upali, vedno smo s strahom gledali proti vratom, kdaj se prikaže spet kak gestapovec. Hrane ves dan nismo dobili nobene. Umili se nismo smeli. Na stranišče jih je šlo samo po pet naenkrat in takrat smo slišali: »Blöde Pinseln, laufs, laufs! Tempo! Tempo!« itd. pa dobivali sunke in brce.

Meni se je medtem moje stanje tako poslabšalo, da niti pri najboljši volji nisem mogel stati pokonci. Ždel sem v kotu, v katerega sem se po nasvetu onega gestapovca zavlekel. V sobo pa so najmanj vsake pol ure prihrumeli gestapovci. Pred njimi smo se na povelje »Achtung!« morali vsakokrat vsi postaviti v pozor stojo, da so nas potem zmerjali in psovali.

III.

Ob pol deseti uri dopoldne smo morali v sredini sobe razkopati slamo ter se postaviti v tri vrste, nakar so nas prišli inspiciirat neki major in dva poročnika. Pri tem pregledu sem jaz prišel prvi na vrsto, ker so majorja opozorili name: »In diesem Zimmer haben wir eine Spezialität, einen Pfarrer.« »A so,« pravi, »ein solcher muß freilich auch dabei sein.«

Vpraša me, kje je moj delokrog. Ko mu povem, pravi: »So, an der Lehrerbildungsanstalt haben sie solche Heilande.« Nato se oglasi poročnik: »In Marburg ist auch ein Bischof, wie heißt er denn?« Ko mu povem, me vpraša major: »Wo wohnt er denn?« Jaz: »Slomškov trg 19.« On pa vzkipi: »Was, Slomškov trg! Wissen sie nicht, wie sie zu sprechen haben?!« Jaz: »Der Platz hat bis gestern diesen Namen gehabt.« On: »Wir werden ihnen schon beibringen, wie die Plätze von Marburg deutsch heißen.« Nato me vpraša: »Ist der Bischof noch hier, oder ist der Mensch schon verschwunden?« Jaz: »Soviel ich

schof seid eine richtige Sippschaft. Wir werden da schon Ordnung machen.«

Nato so po vrsti spraševali tudi vse druge po imenu in poklicu, se norčevali iz njih, jim pretili, jih imenovali »windisches Pack« itd.

Čez dan smo večkrat dobivali slične obiske, pri katerih sem bil nekaj dni redno v ospredju pozornosti. Vsi so me hodili posebej gledat, mladi gestapovci so me brcali, eden mi je nameril zaušnico in seveda kričal: »Verdammt Pfaff!« Drugi mi je pregledoval lase in pravil drugim: »Der hat schon ein kurzes Haar, schon ganz für den Arrest.« Ves dan so me klicali tudi k raznim delom, n. pr. mladim gestapovcem čevlje snažit, stranišče čistit, hodnike pometat in slično. Pri tem sva prišla največkrat na vrsto midva s Petejanom in kmalu smo zvedeli, da zato, ker naju štejejo med »najtežje«, zločince seveda. Za mene je vsak tak obisk pomenil nov pretres živcev in moje stanje je bilo tako, da ves dan nisem zavžil drugega kot griljaj kruha in mesa ter par skodelic črne kave. In to je trajalo do petka, da sem se že neprestano tresel.

V sredo 16. aprila smo že smeli k vodovodu umit se in pit, dočim smo prvi dan dobili v sobo le toliko vode, kolikor nam je dr. Andrej Korenčan kot zdravnik in sojetnik znal po skodelicah prinesiti. Ob 11. uri me je zopet zadel poziv na delo.

Popoldne ob četrty uri zopet prihrumijo v sobo trije gestapovci in kričijo: »Wo ist der Pfarrer?« Moral sem na hodnik, kjer je bila cela vrsta oficirjev, med njimi tudi general. Zopet običajna vprašanja: kdo sem itd. Nato vpraša general: »Warum sind sie hier?« Jaz: »Ich weiß es nicht.« Kommandant taborišča pa: »Ich habe ihnen schon gesagt!« Nato general ves v jezi: »Bande elendige, wir werden euch schon auseinandertreiben.« Vrnil sem se v sobo. Čez nekaj časa zopet prihrumi v sobo gestapovec in pravi: »Vier Mann, der Pfarrer muß auch unter ihnen sein!« Nato so

nas pahnili na dvorišče vojašnice, da saženemo generalov avto v tek.

Zjutraj smo morali štirje iti v gestapovsko sobo, da smo pospravili posteljo, pomedli sobo, osnažili čevlje, ki so jih imeli gestapovci na nogah itd. Pri tem so nad menoj zmolili cele litanije psovk, kakor »Pfaffe«, »Dummkopf«, »Taugenichts« in podobno. Kot »najodličnejšemu« so mi odkazali še posebno delo: moral sem vzeti v roke ves opljuvan in umazan pljuvalnik, ga nesti mimo vseh ljudi, ki so stali na hodniku v vrsti, k vodovodu in ga moral tam z golimi rokami osnažiti. Pri tem mi je sviral gestapovec razne ljubeznivosti, kakor: »Aha, Pfaff, schneller, schneller! Du bist wohl für gar nichts. Wenn du die Messe so schlecht lesen tust, gehörst schon längst aus der Kirche. Das wird auch kommen. Fürchte nur nicht!«

Ta četrtek popoldne so prišli v taborišče v Melje že tudi nadaljnji duhovniki.

Mene je sicer zopet mlad gestapovec poklical v sobo in sem mu moral osnažiti čevlje, ker je šel v mesto; nato me je spremil še nekaj časa po hodniku z »lepimi« priimki, slednjič pa me je sunil v hrbet s tako silo, da sem se le z največjo težavo obdržal pokonci.

Od tega dne naprej sem imel jaz že bolj mir, ker se je gestapovska ljubezen do duhovnikov znašala sedaj nad drugimi novodošliimi duhovniškimi žrtvami, ki so prihajale vsak dan številnejše.

Pripis. Kako je hitlerjansko divjanje vplivalo na ubogo žrtev, prof. Živornika? Duhovnik Vinko Munda, ki je tudi moral prestati podoben križev pot, je k Živornikovemu popisu pripisal: »Koliko je prof. Živornik v nekaj dneh prestal, o tem je strahotno pričala njegova zunanost, ko smo se po kratki ločitvi zopet našli v vojašnici v Melju. Silno je shušal, obraz je bil temno rumenkast in tresel se je kakor starček. Kar zgrozili smo se ob pogledu na še pred kratkim zdravega, krepkega in vedno vedrega moža, ko smo ga zopet videli sedaj takega, da smo ga komaj spoznali.«

O povodnem možu

Živel je deček, ki se je rad kopal. Tudi ko je nekega dne zaradi naliva in povodnj; voda narasla, ni strpel doma. Šel je k vodi, čeravno sta mu oče in mati branila.

Ko je prišel do vode, se je slekel in skočil vanjo. Toda voda je bila prevelika. Odnese ga je. Deček je grabil z rokami, mahal in kričal na vse strani. Kričal in jokal je na ves glas, da ga je začul sam povodni

že spečega. Le še valovi so ga nesli dalje. Povodni mož sicer ni trpel, da bi prišel kdo živ v njegovo vodno kraljestvo, zato je vsakogar, ki je padel v vodo, utopil. Ta drobní deček pa mu je bil neznansko všeč. Žal bi mu bilo, če bi utonil, zato je sklenil, da ga reši. Saj se je tudi počutil osamelega v svojem prostranem kraljestvu, zato se je razveselil tega lepega dečka, ki mu bo delal družino.

Odnese ga je v naročju v svoj prekrasni grad na dnu vode. Živ človek še ni prestopil praga tega gradu. Sedaj se je to prvič zgodilo. Položil je dečka v posteljo, ki je bila vsa iz stekla in je stala sredi steklene sobe. Nato je odšel in čakal skrit, da se deček zbudi.

Deček se je prebudil. Pogledal je okrog sebe in spoznal, da leži v stekleni postelji sredi steklene sobe. Ob postelji je stala mizica, na mizici igračka pri igrački — vse iz kristalnega stekla. Dečka sta prevzela lepota in blesk, segel je po steklenih igračkah in se igral. Tisti hip se je domislil doma in zajokal.

Prihitel je povodni mož in ga vprašal: »Po kom jočeš, drobní moj deček?« »Po domu,« je odgovoril deček in jokal neutolažno.

Povodni mož ga je vprašal: »Ali je dom lepši od tega bogastva, ki je pred teboj?«

»Lepši,« je odgovoril deček in jokal še huje.

Povodni mož je videl, da je vsaka beseda odveč, zato je odšel. Ko se je deček izjokal, je zaspal. Tedaj je prišel povodni mož po prstih in ga odnesel v drugo sobo. Ko se je deček prebudil, je pogledal okrog sebe in spoznal, da leži v postelji, ki je vsa iz srebra in stoji sredi sobe s srebrnim stropom in podom. Ob postelji je stala mizica, na njej igrače — vse iz svetlega srebra. Zavzet je gledal deček to bogastvo, nato segel z roko po igračah in se igral. Ze tisti hip pa mu je postala igra dolgočasna. Spomnil se je brata in sestrice, s katerima se je igral doma, in hudo zajokal.

Prihitel je povodni mož in ga vprašal: (Nadaljevanje na 8. strani)

N. V. Gogolj: 2

Sejem v Soročincu

Mlini, vrsteči se drug za drugim, so dvigali široke valove na svoja težka kolesa, jih z vso močjo zaganjali v zrak in razbijali v vodeni prah z mogočnim šumom, ki se je glušeče razlegal po vsem okolju. Voz, na katerem so sedeli naši znanci, je zavozil na most in pred njihovimi očmi se je razgrinjala reka kakor en sam kos stekla v vsej svoji lepoti in veličastju. Nebo, zeleni in sinji logi in gozdovi, ljudje, vozovi z lonci, mlini — vse je bilo obrnjeno narobe, ne da bi padlo v golobje-sinje čarobno brezno.

Naša deklica se je tako zagledala v to krasoto, da je celo pozabila tretji semena sončnic, s čimer si je bila vso dolgo pot krajšala čas. Kar jo presenetil vzklik: »Kakšno dekle!« Ogleda se in vidi pred seboj gručo fantov, ki so stali na mostu. Sredi njih je bil zastaven mladenič, ki je bil bolj odet od drugih. Imel je belo suktnjo, na glavi sivo čepico iz jančje kože; roke je podpiral v boke in drzno ogledoval ljudi, ki so se vozili mimo. Krasotica se ni mogla zdržati, da ne bi ustavila svojega pogleda na njegovem zagorelem, pa čednem licu in plametečih očeh, ter je zardešla ob misli, da je bil najbrž on, ki jo je bil tako pohvalil. »Čedna punca, bogme!«

bradol!

»Poglej zlodeja babjega, nacifranega, kako zna zmerjati!« je dejal fant, ki ga je ta silni naliv samih nepričakovanih čestitk očitno osupnil. »Da se ji le jezik ne posuši, stoletni škatlil!«

»Stoletni...! se je še bolj razhudila naša postarna krasotica. »Nesramnež, umij se, preden začneš čvekati! Rzacapanec negodni! Tvoje matere ne poznam, pa vem, da je navadna condra. Tudi tvoj oče je capin, tvoja teta pa mrha. Stoletna, mi pravi!... Pa se mu še mleko cedi z gobca...«

Voz je že zdrljal z mosta, zato fantje zadnjih besed niso več slišali. Ozmerjani fant pa je bil mnenja, da hudi babi ne sme ostati ničesar dolžan. Ne da bi se dolgo pomišljal, je zagrabil kup blata in ga zagnal za njo. Človek ne bi mislil, da bo dečko tako dobro pogodil: blato je obrizgalo vso novo pečo naše ocvetele gizdalinke,

izbrisali iz spomina neprijetni dogodiljaj na mostu; pogovor se je sukal okoli sejma in kmalu nato so se šli znanci odpočit od dolgega potovanja.

II.

Gotovo ste že kdaj poslušali, kako kje v daljavi grmi slap, kako se ves okolišč trese od vihere čudnih glasov, ki se vrtinčijo po zraku in se družijo v nejasen hrup. Ista čustva vas objamejo v vrtincu podeželskega sejma, ko se vsi ljudje spoje v eno samo ogromno pošast, ki se z vsem svojim telesom vali čez trg in po tesnih ulicah, pa kriči, hohoče in tuli. Šum, kletvine, rjovenje, meketanje — vse se zliiva v neskladen hrup in trušč. Voli, vreče, seno, cigani, lonci, babe, poprene potice, čepice in kučme se vrtinčijo in migljajo pred očmi gledalca v jarkih, pestrih, neredno razmetanih kupih. (Dalje)

Unjigov Pet'c ščiba

(Nadaljevanje s 4. strani)

miemu ja. Pa riesn, ku pridem v kuvočncu, sm mu kukor rekuv koj bi rat, »s triesku ti jih dov pusmodin če hočeš, drgoče pa knemam cajta«. Kni zdova proašja bol moašja, tovku je pu' Zliezji, m'ne pa še pugvaduv kni. Ku sm t'k anu uru čokov, ma je pa zanbart borov, koj pa je, da očes pubrit bti? Knism veduv aj je za poveadet bol kor, poa sm pa le zmuškov unta no — ja — v svote gram. Če pa riesn v svote graš, t'da ta pa kukor pubrijem. Kukor na ompas sm siecluv pa še zmigat sa knism upov čelih ma ja žgavu, ku ma je drv. Poa sm ga še borov kejku sm dovzn? Sa je pa t'k nasmijov, na ovset ma mrš puvobti! Koj pa mišlte k'k sm mu rat obečov. Poa pa napre. T'k sm ilov, pa grieda misluv, k'k bom kej začav s tem sitnem devm. Najbolj bu št'k Vorbca tok liep koatv sm kupuv za krove, da sa še žvrča v'ku n'tre peače. Poale napre pa ži pojde neku, s'mu, da sa anbart le začne. Medtiem sm pa ži hišu viduv. Movu ma je jazuvu, ku je t'k vejku lidi hudivu ukule hiše. Jas bi Vorbcu pa na somem rat duobuv. Kornanbart pa prideju ani triji puobi grta s hiše m'ne pruoti. Pa glih tisti su m'ri bit, ku su ma na taritvi brihi. Pet'r, ke pa si št'k dovgu hoduv! Zdaj si pa udovc. Koj pa da? ... Si p'č orngi uniegov unieh... glih zdaj sa bo melova Vorbca h poročki. Zdaj pridemu ud šronge. Boš ju prišuv pumogot pit? Za d'bo dni ja momu dojeti, ni biv uherski camar. Je pa tuj nevesta, da ja nema noša fora. Poa su pa riesn zapeloli venč sani pret hišu, na ane bil mihne je s'd'va Vorbca. Tok liep krienc je meva... jas pa knism mov z žvoka... Našlje su prišli še moti z žegnau v'adu, pukrupli vsa lidi pa sedli gr cuo. Godci su zagodli, tisti triji su začali strielat, Vorbca sa je movu ubrisova ukuole učies, pa pumohova z anu bievu odrcu na vse kroje, poa su sa pa peloli. Jas pa knism veduv koj bi pučav. t'k da sm začav za jemi leatet. Na gurici je bovu še venč puobov, Pet'r — Pet'r — kne kidej ga, zdaj je ži dov! Sem pojdi pa pi ga, od vsieh krojov su mi ponujali piti, jas ga knism mov koštat. Pet'r, koj sa boš kisov, če sa ti je tička tuj spelova, saj deklčov pa krivega leasa n'kol kne zmanjka. Pojdi, ti bomo pa ano zapeli. Najpre su mienli listu:

Čistu brez vozeja me je dobiva,
čistu brez uržeha me je pustiva...
Sa jim pa kni pustiva, pva su pa stopli ukule m'ne pa zapeli tistu:
Meav sm jas ži dečvo zbrano,
so mi jo vzeli v drugo faro,
kaj bom srutej zdaj počev,
ke bom pa drugo lubco vzev.

(Dalje prihodnjič)

Celovec postaja lepši

Minuli petek je v posvetovalni dvorani mestnega magistrata bila lepa slovesnost pri kateri je župan g. Aussenwinkler podelil letošnje nagrade za najlepša poslopja, ki so bila zgrajena v minulemu letu. Dejal je, da je kljub mnogim napakam, med katerimi so nekatere bile neizogibne, bilo v zadnjih letih mnogo storjenega za olepšanje našega mesta, ki postaja vedno pomembnejše tujskoprometno središče. Mestni svetnik Rudolf Novak je kot predsednik ocenjevalne komisije, ki je morala presoditi 123 gradenj, poudaril, da leži smisel te akcije predvsem v tem, zbuditi v mladini čut za lepo

to in s tem za ozaljšanje našega mesta. Nagrajenih je bilo 11 stavbnih lastnikov (v oklepaju arhitekti, ki so napravili načrte): „Kärntner Sparkasse (Arch. Nitsch), Otto Dermuth (Arch. Schmidhofer), mestna župnija Celovec-St. Peter (Arch. Lukesch), Dir. Sepp Ehrlich (ing. Stecharnig), Zvezna stavbna uprava (Arch. Hayek), Ing. Gerald Teisel, Angloclementar-Versicherungs A. G. (Arch. Belloni), Dr. Erich Vogel (Arch. Schmidhofer), župnija St. Martin-Siebenhügel (Arch. Klimpflinger), mestna občina (Arch. Neugebauer in Huainigg), poštna uprava (Arch. Kopr).

Cvetie za starce na Valentinov god

Koroška kmetijska zbornica v Celovcu, zastopana po svojem referentu za vrtnarstvo dipl. ing. Kleinu in urad. sv. Mayerju, in Združenje vrtnarjev sta za god sv. Valentina, dne 14. februarja izvedli lepo prireditev, ki kaže, da je tudi danes človečanski čut še živ. Stanovalec doma za starce v Holenia-parku v Celovcu sta obdarili s cvetjem. Vsa izmed 57 oskrbovancev — najstarejši je 95 let, večina pa čez 80 let stara —, ki so se zbrali v svetli in prijazni jedilnici doma, je prejel lep šopek in na obrazih starih ljudi je bilo zopet videti žarek veselja. Podpredsednik Združenja vrtnarjev g. Wukowitz je v kratkih besedah izrazil misli, ki so prireditelje napolile k sklepu, da si za letošnje obdarovanje izberejo prav ta zavod. Cvetlice, kot znak lepega v življenju, vsakomur pripravljajo veselje in najlepši dar, ki je komu moč dati, je pač cvetje, ki je vselej dobrodošlo.

V občutenih besedah se je major v pokoju Horgniet zahvalil za pozornost. Dejal je: Maršiko izmed nas, ki preživljamo v tem zavodu naš

Športna nedelja v Št. Janžu

V okviru vsakoletne smučarske prireditve, ki jo prireja športni klub Št. Janž, so se preteklo nedeljo srečali najboljši slovenski smučarji, da pomerijo svoje moči v veleslalomu. Odlična organizacija je omogočila brezhiben potek tekmovanja. Najboljši tekmovalc dneva — Selan Uznik in najboljši domačin — Moschitz, sta dobila posebne nagrade. Doseženi so bili naslednji rezultati:

- Solarji:
1. Hans Keuschnig, Bistrica 42.1
 2. Stefi Gabriel, Št. Janž 43.2
 3. Hanzl Pseider, Št. Janž 47.4
- Mladina:
1. Dieter Anhell, Bistrica 49.9
 2. Vili Moschitz, Št. Janž 52.5
 3. Alfred Glos, Bistrica 57.5
 6. Franc Katnik, Slov. ginn. 1.13.6
- Člani:
1. Herman Uznik, Sele 48.1
 2. Anton Oraže, Sele 48.1
 3. Hanzl Roblek, Sele 51.0
 4. Hanz Gabriel, Št. Janž 54.2

ORGANISTA in CERKOVNIKA

za župnijo na severnem Tirolskem iščemo. Zelo ugodni pogoji. Ponudbe na Pfarramt Eben am Achensee, Tirol.

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

PONEDELJEK, 19. 2.: 14.15 Poročila, objave. Pregled sporeda. To in ono. — 18.00 Slovenske popevke. — TOREK, 20. 2.: 14.15 Poročila, objave. Bolje je paziti kot zdraviti se: Bronhitis. — SREDA, 21. 2.: 14.15 Poročila, objave. Kar želite, zaigramo. — Hišna čimena v okolici nekdanje graščine Humpenk na Koroškem. — ČETRTEK, 22. 2.: 14.15 Poročila, objave. Iz življenja ljudskega pevca Franca Ledra-Lesičjaka. — PETEK, 23. 2.: 14.15 Poročila, objave. — Moj prijatelj zemljevid... — SOBOTA, 24. 2.: 9.00 Cd pesmi do pesmi — od srca do srca. Tako naj teden izveni... — NEDELJA, 25. 2.: 7.30 Duhovni nagovor. S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščemo.

Filmska ocena

Bistrica v Rožu. — Sobota, 17. 2.: Dr. Sauerbruch (III+). — Biografija znanega nemškega kirurga. — Nedelja, 18. 2.: Der letzte Fußgänger (IIa). — Veseloigra o dopustu starejšega moža in mlajše žene. — Sreda, 21. 2.: Der Tod tanzt keinen Dixieland (IV). — Kriminalni film. — Borovlje. — Sobota, 17. 2.: Die Fastnachtsbeichte (IV). — Drama. — Nedelja, 18. 2.: Blond muß man sein auf Capri (III). — Po romantičnem doživljanju na otoku Capri najde neka tajnica spet pot k svojemu prijatelju. — Torek, 20. 2.: Killer lassen bitten (V). — Kriminalni film o umoru in maščevanju. Radi simpatij do zločinca je film zelo neprimeren — ga odsvetujemo. — Četrtek, 22. 2.: Zehn Frauen verschwanden in Paris (IVb). Ni vredna zgodba o nekem moškem, ki mori svoje žene, da se lahko znova poroči. — Pliberk. — Sobota in nedelja, 17. in 18. 2.: Die Abenteuer des Grafen Bobby (IV). — Veseloigra o grofu Bobuju, ki mora spremljati v žensko preoblečen neko bogato dekle, ki si jo končno pridobi za ženo. — Torek in sreda, 20. in 21. 2.: Der Panther wird gehetzt (V). — Zadnji dnevi težkega zločinca. Radi zgrešene temeljne miselnosti film odsvetujemo. — Št. Jakob v Rožu. — Sobota, 17. 2.: Wilde Katzen (II+). — Dokumentarni film o življenju divjih zveri v tropičnem pragozdu. Krasni naravni posnetki! Film priporočamo. — Nedelja, 18. 2.: ... denn sie wissen nicht, was sie tun (IVa). — Pol-dorasti otroci iz bogatih družin radi svoje dušne zadržanosti se zglobljajo v zločinstvo. S prenikom!

Dobrla ves. — Sobota in nedelja, 17. in 18. 2.: Das Dorf ohne Moral (IVb). — Veseloigra iz vaškega življenja. Moralni zadrtki. — Sreda, 21. 2.: Weiße Fracht aus Paris (V). — Mlada časničarica se vtihotopi v neko zločinsko organizacijo. Film odsvetujemo. — Miklavčevo. — Nedelja, 18. 2.: Wir wollen niemals auseinandergehn (III). — Muzikalična veseloigra. Italijansko kmečko dekle pripoje sebi in svoji vasi srečo. — Četrtek, 22. 2.: Weiße Fracht aus Paris (V). — Glej pod Dobrla ves!

Sinča ves. — Petek in sobota, 16. in 17. 2.: Die 1000 Augen des dr. Mabuse (IV). — Zločinec kontrolira s tajnimi očmi luksuzni hotel. — Nedelja, 18. 2.: Die Katze auf dem heißen Blechdach (IV). — Napetosti v neki bogati ameriški farmerski družini. — Sreda, 21. 2.: Der Zeuge schweigt (IV). — Mlad Amerikane ubije na nekem zabavnem potovanju po Italiji svojega bogatega prijatelja in igra potem njegovo vlogo, dokler ga ne razkrinkajo.

Blago za poletne obleke, posteljno perilo
Velika izbira -- zelo ugodne cene
L. Maurer
Klagenfurt Alter Platz 35

Strokovna trgovina za umetne cvetlice, mirte in damske klobuke
Grinzel
KLAGENFURT, Alter Platz 34

Versichert bei der
Kalabrand
KLAGENFURT, Alter Platz 30

BENOMMENHEIT?
Da hilft der echte „KLOSTERFRAU MELISSENGEIST“! Nach Gebrauchsanweisung verwendet, bringt er rasch eine spürbare Besserung! Erproben Sie Klosterfrau Melissengeist auch bei anderen Alltagsbeschwerden! Nur echt in der blauen Packung mit den 3 Nonnen.
Erhältlich in Apotheken und Drogerien
Klosterfrau Melissengeist

ZA GRADNJO HIŠ, HLEVOV, DELAVNIC IN GARAJ ITD.
vam dobavimo najboljše preizkušene votle zidake filigranske betonske plošče, zidake za temelje, venčne zidake, strešno opeko, betonska okna, cevi itd., z lastnimi vozili na gradbišče. Nizke cene, možnosti kreditiranja in odplačevanja na obroke.
Naročite pravočasno!
PAGITZ
Betonsteinwerk FERLACH, Ruf (04227)375

S 500.- nagrade! Velik bel pes je ušel,
sliši na ime „Fidelio“. — Prosimo za sporočila na naslov: Bernsdorf in Watzelsdorf, P. Völkermarkt, tel. 0-42-32/224.

Radlmayer pomaga varčevati! Theresienthaler-tkanina pri **RADLMAYR** BELJAK-VILLACH